

1947

კინემატოგრაფი

ქართული
კინოლოგია

124/8

140/2

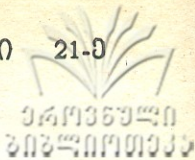
1947

N

პროლეტარებო ყველა ქვეყნისა, შეერთდით!

წელიწადი 21-ე

1947 წელი

№ 7

ივლისი

პიონერი

საპარტიო-საბავშვო ცენტრალური კომიტეტის
ყოველთვიური საბავშვო ჟურნალი

გამომცემლობა „კომუნისტი“

ПИОНЕРИ

Ежемесячный детский журнал
Центрального Комитета
ЛКСМ Грузии

(на грузинском языке)

რედაქციის მისამართი:

თბილისი, ლენინის ქ., № 28,

ტელეფონი № 3-81-85

მოსკოველი პიონერები ბელადის სახლთან გორში

სტალინს რომ გაუხარდება

გორში მერცხლების ჭიკჭიკი
დღეს დილიდანვე გაისმის...
ვთქვი, ეს რამდენი ხმა ისმის, —
აპრილია თუ მაისი!

თურმე თქვენ ჩამოფრენილხართ,
ხმა გამაგონეთ წკრიალა,
თურმე თქვენი ხმა მალხენდა,
მერცხლის ჭიკჭიკი კი არა!

მოსულხართ რუსი, სომეხი,
ესტონელი და ბაშკირი, —
რომ ნახოთ დიდი აკვანი
დედის მკერდით გაშლილი.

მზემ მოგაგებათ ღიმილი
მშობლიური და გულწრფელი...
გესმით, რას მღერის ნიავი,
რაზე თრთის ხეზე ფურცელი?!

გესმით სიმღერა გორისა —
ყველა ქალაქის ნანატრი?!
— აქ დაიბადა მნათობი,
ხალხთა სიცოცხლე მარადი!

მოსულხართ, სახლი რომ ნახოთ
პატარა, მაგრამ დიადი,
რომელმაც შობა მზეკაცი,
რომ გაეფანტა წყვილიადი.

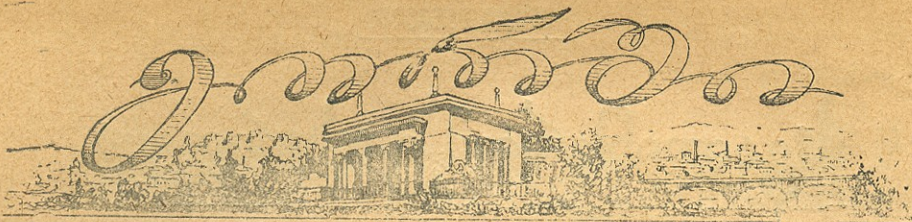
მოსულხართ, ხმა გამაგონეთ
მეტად საამო ნორჩებმა...
იხარეთ, თქვენზე სიმღერას
განა პოეტი მორჩება!

იხარეთ, თქვენ გაგიმარჯოთ,
გაიფურჩქენით ვარდებად,
ისეთი კარგი იყავით,
სტალინს რომ გაუხარდება.

9345

გორში, დიდი ბელადის მშობლიურ ქალაქში, 29 ივნისს გაიხსნა საქართველოს პიონერთა მესამე რესპუბლიკური შეკრება, რომელსაც ესტუმრნენ აგრეთვე მოსკოველი და ლენინგრადელი, უკრაინელი და ლიტველი, ესტონელი და სომეხი, აზერბაიჯანელი და ოსი ბიჭუნები და გოგონები. მათ სიხარულს იზიარებდა მთა და ხარი. კრასნოიარსკელმა პიონერმა იურა იზოსიმოვმა სთქვა: „გზა შუშენსკოედან თბილისამდე გრძელი იყო და თითქმის მომქანცველი, მაგრამ როგორ შეიძლება დაღლა იგრძნოს პიონერმა, რომელიც მიემგზავრება იქ, სადაც დაიბადა ყველაზე ახლობელი, მშობლიური ადამიანი. თვითმფრინავით, მანქანითა და რკინიგზით გადასვრეთ შორი გზა ჩრდილოეთიდან მზიურ ქვეყანაში... ჩვენთან, კრასნოიარსკის მხარეშიც, ბევრი რამ არის საინტერესო. ჩვენს სკოლასთან, მდინარე შუშენ დგას სახლი, რომელშიც 1897-1900 წლებში ცხოვრობდა გადასახლებული ლენინი. ახლა იქ მუზეუმია“. ასე დაახლოვა შეკრებამ დიდი ბელადის მშობლიურ ქალაქში ჩვენი სამშობლოს სხვადასხვა მხარის ნორჩი პიონერები.

შეკრება გაიხსნა გორის სახელმწიფო თეატრის შენობაში. შეკრებას ხელმძღვანელობდნენ საქართველოს ალკე ცენტრალური კომიტეტის მდივანი ამხ. დ. რომელაშვილი, საქართველოს კომკავშირის ცენტრალური კომიტეტის მდივანი სკოლის დარგში ამხ. ნ. ყვანია. პიონერებმა გულდასმით მოისმინეს საქართველოს სსრ განათლების მინისტრის, მეცნიერებათა აკადემიის ნამდვილი წევრის ვ. კუპრაძის მოხსენება ბელადის ბავშვობისა და ყრობის შესახებ. აგრეთვე სტალინის სიყრმის მეგობრების გიორგი ელისაბედაშვილისა და გრიგოლ გლურჯიძის მოგონებანი.

მოსკოვის დელეგაციამ შეკრების მონაწილეებს მოუთხრო მოსკოველი პიონერების საქმიანობაზე, თუ როგორ შეუდგნენ ისინი დიდი ბელადების ვ. ი. ლენინისა და ი. ბ. სტალინის ბიოგრაფიების შესწავლას. მათ გადასცეს გორელ პიონერებს ძვირფასი საჩუქრები.

შეუხარე ოვაციით გაუგზავნეს პიონერებმა მისასალმებელი დეპეშები მოზარდი თაობის ყველაზე დიდ მეგობარს, მამასა და მასწავლებელს მშობლიურ სტალინს, დიდი

გორელი პიონერები სადგურზე ეგებებიან სტუმრებს

სტალინის ერთგულ თანამებრძოლებს ვ. მ. მოლოტოვსა და ლ. პ. ბერიას, აგრეთვე ამხ. კ. ნ. ჩარკვიანსა და ამხ. ნ. ა. მიხაილოვს.

მდიდარი შთაბეჭდილებებით აღსავსე შეკრება დამთავრდა.

სალამოს გორის თეატრში მოეწყო პიონერების თვითშემოქმედებითი საღამო.

მეორე დღეს, 30 ივნისს, პიონერები ავიდნენ გორის ციხეზე. შემდეგ დაათვალიერეს ბავშვთა სახვითი ხელოვნებისა და ტექნიკის დარგში მოწყობილი გამოფენა. მიიღეს მონაწილეობა ზეიმში, სადაც ჩაეყარა საფუძველი მონუმენტს — „სტალინი ბავშვობაში“.

გვიან მხურვალედ დაემშვიდობნენ საყვარელ ქალაქს სტუმრები. ექსპრესი მიქროდა საქართველოს დედაქალაქისაკენ, ისმოდა საყვარელი ბავშვების წკრიალა სიმღერა:

„შენ აყვავდი, ქართლო, მეტად
მზე შენა და ვარდის ფენა,
შენ დაჰბადე, შენ გაზარდე,
— ვინც ქვეყანას გაუთენა!“

საქართველოს დედაქალაქში შეკრების მონაწილენი სიხარულით მოეფინენ სტალინის სახელობის კულტურისა და დასვენების პარკს, მთაწმინდაზე. დაათვალიერეს ავღაბრის არალეგალური რესტავრირებული სტამბა, ეწვიენ ვ. ი. ლენინის სახელობის მუზეუმის თბილისის ფილიალს, რომელშიც უხვად არის თავმოყრილი მდიდარი

მასალები დიდი სტალინის რევოლუციური მოღვაწეობის შესახებ ამიერკავკასიაში.

შემდეგ შეკრების მონაწილენი გვირგვინებით გაემართნენ მთაწმინდის პანთეონისაკენ, სადაც დაკრძალულია ქართველი დედა, რომელმაც მსოფლიოს მისცა დიდი ბელადი, მშობლიური სტალინი.

3 ივლისს ლ. პ. ბერიას სახელობის თბილისის პიონერთა და ოქტომბრელობა სასახლეში მოეწყო გამოსათხოვარი საღამო, რომელიც მედატ გულთბილად ჩატარდა.

შეკრება დამთავრდა, შეკრების მონაწილეებმა გულმოდგინედ დაათვალიერეს დიდი სტალინის ცხოვრებასა და მოღვაწეობასთან დაკავშირებული ყველა ადგილი.

მათი მოგზაურობა სტალინური მარშრუტით მარად სახსოვარი იქნება.

ესტონელი პიონერები გორში

წერილი ძია ლავრენტი ბერიას

ერილი დამიწერია,
ძია ლავრენტი ბერია.

ვიცი რომ გაგიხარდებათ
ჩემი ასეთი გმირობა,
რომ შეევასრულე ნამდვილად
პიონერული პირობა.

ჩვენი რაზმი კი სკოლაში
ყველას სული და გულია.
გამოფენაზე რაცა გვაქვს,
სულ ჩვენი დახატულია.

სახლშიაც დედას ვახარებ,
მოწყენას მას არ ვაკარებ,
პატარა დას და ძამიკოს
ვუვლი და ხელით ვატარებ.

ხე დავრგე, უკვე იხარა,
ფოთლები გამოიტანა.

აროდეს დამზარებია
მისთვის ზრუნვა და ტრიალი,
ახლა მთელ ეზოს ახარებს
მწვანე ფოთლების შრიალით.

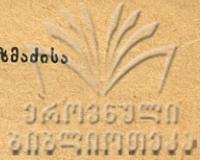
პატარა თოფი მიყიდეს,
თამამად გადავიკიდე,

სოფელში მიმეჩქარება,
ვისწავლი თოფის ხმარებას,
სამშობლოს გამოვადგები,
მტერი ვერ მოგვეკარება.

თავთავი უკვე მწიფეა,
თავს იწონებენ ყანები,
კოლმეურნენი მღერიან,
მეც მივალ, მივეხმარები.

ერთი რამ სათხოვარი მაქვს,
ერთი რამ დამრჩა უთქმელი:
ჩვენზე ამდენი ზრუნვისთვის
ბელადს მადლობა გულწრფელი!

მოთხრობა

სხვაგან არსად არ დაიძინებდა, უთუოდ თავისი საყვარელი ადამიანის ფეხებთან უნდა მოეკალათა. გულარხეინად არც იქ ეძინა, სიზმრებსაც კი ხედავდა. მაშ რა იყო იმისი მიზეზი, ძილში რომ წამოიყვებოდა ხოლმე? მისი საყვარელი ადამიანი, მებრძოლი ლადო სარიშვილი, სანგრძობიდან რომ ამოსულიყო, მძინარეც კი მიხვდებოდა, ელდანაკრავივით ამოვარდებოდა ხევიტ, რამდენიმე წამში ახლომასლო მიდამოებს შემოირბენდა, ქლოშინით დაუწყებდა ძებნას, სწუხდა, უხემოდ ხომ არსად წავიდაო.

— აქა ვარ, ბროლია, აქ, რას დაფეთდი? — მიმართავდა ხოლმე ლადო და თავზე ხელის გადასმით ეალერსებოდა.

ბროლიაც მშვიდდებოდა, სიხარულისაგან შურდულივით წინ გაექანებოდა, თითქოს ყველასათვის უნდა ემცო, რომ ლადო მოდიოდა.

ის თოვლივით თეთრი იყო. მოგრძო პატარა თავი ჰქონდა, გრძელი ყურები და ყვეისფერი ჭკვიანი თვალები. შეიძლება ლადოსაც კი ყოველთვის არ ესმოდა ბროლიას გულისთქმა, მაგრამ ის კი ჭეშმარიტება იყო, რომ ბროლია ყველაზე მეტად მას უყვარდა. თავისი ჭკვიანად გამოძქირალი თვალებით ბროლია ნამდვილად მეტყველებდა. როდესაც ლადო საჭურველს ისხამდა, ის გრძობდა, რომ ლადო სადღაც აპირებდა წასვლას. მაშინ ბროლია ისე გამოიციქირებოდა, რომ ხესაც აგრძნობინებდა თავის მოლოდინს. ერთ ადგილზე ტრიალებდა და ლადოს თვალს არ აშორებდა. თითქოს ეუბნებოდა: მზადა ვარ, აგედევნოო. იქამდე იტრიალებდა, ვიდრე ლადო არ ეტყოდა:

— ახლა მე და შენ ერთად წავალთ, ჩემო ბროლია!

ამ სიტყვების გაგონებაზე ბროლია სიხარულით თათებსაც კი შეახებდა ხოლმე ლადოს და მერე სულ გზისაკენ ეჭირა თვალი.

ერთ ღამეს სანგარში ხმადაბლა გაისმა:

— სარიშვილო, მეთაურთან!

რამდენიმე წუთის შემდეგ ლადო უკვე ისმენდა მეთაურის ბრძანებას საბრძოლო ამოცანის შესასრულებლად.

როდესაც ლადომ საჭურველის ასხმა დაიწყო, ბროლიამ იგრძნო, მამაცი მებრძოლი რომ სადღაც აპირებდა წასვლას, და თვითონაც მზად იყო ასდევნებოდა. მაგრამ ამჯერად მისი წაყვანა არ შეიძლებოდა: ლადო მეტად სახიფათო უბანზე მიდიოდა დასახვერაგად და საჭირო იყო დიდი სიფრთხილის დაცვა. შეიძლება იქ ბროლიას ისეთი ნაბიჯი გადაედგა, რომ უნებლიეთ გაეცა თავისი საყვარელი ადამიანი.

ბროლია ჯაჭვით დააბეს, რაც ძლიერ ეჯავრებოდა. როდესაც ჯაჭვი კისერზე ჰქონდა შებმული, მთლად ირეოდა, ღრღინდა თავისი ალმასივით მჭრელი კბილებით, ღრენით აქნევდა თავს, ჯაჭვის დაწყვეტას ლამობდა, მაგრამ ბროლია ამას ვერ ახერხებდა და ილაჯგაწყვეტილი წკმუტუნით ჩაცუცქდებოდა, ურიგდებოდა ბედს.

ამ ღამესაც ასე დაემართა.

ქვემეხების გრიალმა* * * თითქოს ჩვეულებრივზე ადრე გაათენა. შემოდგომის მზის სუსტი სხივები ყვითლად გადაეფრქვია ყვეითლებულ ტყეებსა და ცოცხლებს. ოცუულიც იერიშზე გადავიდა. მეთომრებს ბროლიაც აედევნა, მაგრამ ლადო იქ არ იყო

და უხერხულად გრძნობდა თავს... ლადოს კვალს ძებნა დაუწყო. მალე მიაგნო და შეჩერდა... შემდეგ მარცხნივ გადაუხვია და გამხმარი ბალახისა და ნამიანი მიწის ყნოსვით მირბოდა კვალზე. მებრძოლებმა შეამჩნიეს, რომ ბროლია ჩამოშორდა მათ, მაგრამ მისთვის არავის ეცალა.

ბროლიამ კარგა ხანი ირბინა. ხან ბორცვს გადაირბენდა, ხან ვიწრო ბილიკს მიჰყვებოდა პატარა ტყეში. ღროღადრო ჩერდებოდა და იქით მიიხედავდა, საითაც ყუმბარები სკდებოდნენ. ხანდახან მწარედ შეჰყვებდა ხოლმე სროლის ხმას. სწუხდა ბროლია, ის გრძნობდა, რასაც ნიშნავდა ეს სროლა.

ბროლია ხევში ჩაეშვა. ახლა ის ბილიკს აღარ მიჰყვებოდა, კლდე-ღრეში ჩაჰყვა საყვარელი მებრძოლის კვალს.

მალე იგი ხმადაბალი ყეფითა და წკმუტუნით დაჭრილ ლადოს წაადგა თავს. თავით ფეხებამდე დაყნოსა და წკმუტუნით თითქოს სამღურავს ეუბნებოდა: — აქამდე სადა ხარო.

სისხლით დაცლილი მებრძოლი უღონოდ იყო, მაგრამ ის მაინც მოახერხა, რომ ოდნავ წამომჯდარიყო, ბროლიასათვის თავზე ხელი გადაესვა და ეთქვა:

— შენა ხარ, ჩემო კარგო მეგობარო?! მომაგენი?! რა კარგია, რომ მიპოვნე!

ბროლია ჩაცუცქდა, წინა თათებზე თავი დასდო და პატარა ხანს ტკებოდა ლადოს მოფერებით.

მძიმედ დაჭრილი მებრძოლის გულში იმედის ნაპერწკალი გაჩნდა. ამ ხევში აქამდე არავინ სჩანდა, მხოლოდ ბროლია მოვიდა და სწორედ ბროლია უნდა დახმარე-

ბოდა. მაგრამ ლადოს წელი ბროლიას კისერზე შეჩერდა, მისი ხმაც შესწყდა. ამ ღროს უტყვი, გრძნობიერი ბროლია წამოხტა და ჭკვიანური თვალებით მიამჩროდა, თითქო რაღაც დავალებას ელოდა.

ბროლიას სწრაფმა მოძრაობამ ლადო შეაკრთო და გამოარკვია, შემდეგ ნელა უთხრა:

— წადი, ჩემო ბროლია, ვინმე მოიყვანე ჩემთან... ვინმე მოიყვანე ჩემთან!

ბროლიას ბევრი ლაპარაკი არ სჭირდებოდა, ის მაშინვე მიხვდა ნათქვამს. განა ცოტაჯერ გაუღზხავნიათ დავალებით, ან როდისმე შემცდარა დავალების ასრულების ღროს?!

ბროლიამ რამდენჯერმე შეჰყეფა და გაიქცა. ლადომ თვალი გააყოლა.

ბროლია ეძებდა მებრძოლებს, ადამიანებს, რომელთაც ლადოსათვის დახმარების გაწევა შეეძლოთ. ბოლოს ბრძოლის ველზე გაშლილ წითელარმიელებს მიაგნო. შენელებული ბრძოლა სწარმოებდა, მტერი უკან იხევდა. ბროლია არ დაერიდა ჰაერში მოზუზუნე ტყვიებს.

ნაცნობმა მებრძოლებმა სიხარულით შეხედეს ბროლიას, რომელიც მოსვლისთანავე მეთაურის ფეხებთან ჩაცუცქდა, ჯაუღიმეს, თბილი სიტყვითაც მიეგებნენ, მაგრამ მაშინვე მიივიწყეს. ბროლია კი მოუსვენრობდა. ხან ერთსა და ხან მეორეს ჩექმის ყელებზე ნახად ავლებდა კბილებს და თავისკენ ეწეოდა, თითქოს ამით ეუბნებოდა, წამომიყვებითო. მებრძოლები ვერ მიუხვდნენ ბროლიას გულისთქმას. კარგა ხანს ანიშნებდა იგი ხან ყეფით, ხან წკმუტუნით, ხან უკან გაქცევით, გამოიყვებითო, მაგრამ ვერაფერს გახდა.

მოთმინებიდან გამოსული ბროლია უკან გაბრუნდა, მეგობარს მარტო როგორ დასტოვებდა?! მირბოდა იგი უკან მოუხედავად. გზაში ორი ჯარისკაცი შეხვდა. ისინი სწრაფი ნაბიჯით მიდიოდნენ, რაღაც მიჰქონდათ მოწინავე პოზიციაზე.

ბროლია ამ ჯარისკაცებს მიუახლოვდა თუ არა, მაშინვე მიწაზე გაწვა და წკმუტუნნი დაიწყო.

— ეშინია, საცოდავს! — წარმოსთქვა ერთმა და გზას გადაუხვია.

ბროლია კი არ ძოვებდა, მიირბინა და ფეხქვეშ ჩაუვარდა მათ.

წითელარმიელებს ეჩქარებოდათ, გაშორდნენ ბროლიას და განაგრძეს გზა. იმედდაკაგული ბროლია აღარ გამოსდგომია მათ. დაღონებული თავის გზით გაეშურა.

ხევს რომ მიუახლოვდა, ერთი წამით გაჩერდა. აღარც მიწას ყნოსავდა და აღარც ბალახს. ბროლიამ თავისი მგრძნობიარე და მუდამ სველი ცხვირი იმ მცირე ნიავს მიუშვია, რომელიც გამხმარ ბუჩქებს მხოლოდ თდნავ არხევდა. აყეფდა, მერე გულისბომკვლედი ყბუილი დაიწყო. ამ ნიავით მოსალოდნელი უბედურება იგრძნო.

ხევში ჩაირბინა.

თუმცა ლადო თვალშია იწვა და უცნაური ღიმილიც შერჩენოდა სახეზე, მაგრამ ის მაინც ცივი და უტყვი იყო. ბროლიას ყურები ჩამოუვარდა. შემკრთალმა და შეშინებულმა ცალი თათი მალლა ასწია და ფრთხილად ჩამოუსვა მკერდზე.

ლადო არ განძრეულა. ბროლიამ ერთხელ კიდევ გაიმეორა ეს მოძრაობა, მერე ხმადაბლა აყეფდა, მაგრამ პასუხს არავინ აძლევდა. საცოდავი ფამომეტყველება ჰქონდა მას. ის ჩუმად დაწვა ლადოს ფეხებთან. ხანდახან მოსხლეტილად თავს წამოსწევდა ხოლმე, სმენად ვადაიქცეოდა, თითქოს რაღაცა ნაცნობი და საყვარელი ხმა შემოეს-

მაო, მაგრამ ისევ მალე დასდებდა ხოლმე თავს დაუძლურებულ თათებზე. ასე იწვა უჭმელ-უსმელი. ხანდახან წამოდებოდა ხოლმე და დააცქერდებოდა საყვარელ აღამიანს.

რამდენიმე დღეში ბროლია თავის ლანდს დაემსგავსა, ყურები ჩამოჰყარა და სდუმდა.

მხოლოდ ერთხელ კიდევ აყეფდა ბროლია: ეს მაშინ, როცა ხევში სანიტრები გამოჩნდნენ და მეზობლის გვაში მიწას მიაბარეს, მაგრამ ხმაზე ეტყობოდა ბროლიას, რომ იგი მისუსტებული ყეფით ლადოსაც ეთხოვებოდა და თავის სიცოცხლესაც.

ერთი პატარა ბიჭია,
 ბიჭი — ყველასგან ქებული,
 საქმეში დაუზარელი,
 სწავლაში წარჩინებული.
 ნოდარი ჰქვია სახელად,
 ბიჭია გასაოცარი, —
 შარშან ის მთელი ზაფხული
 არვის უნახავს მომცდარი;
 რიყრაჟზე წამოდგებოდა,
 პირს დაიბანდა წყაროსთან
 და კოლექტივის საქმეზე
 პირველი მიიჩქაროდა.
 ბევრჯერ გასულა ყანაში
 პატარა თოხის კაშკაშით,
 მარჯვედ შველოდა უფროსებს
 კალოზე ძნების გაშლაშიც.
 ზოგი ზარმაცი ბავშვივით
 ხის ჩრდილში როდი ეძინა...
 იმ შრომით ოჯახს ნოდარმა
 ბევრი შრომადღე შესძინა.
 და როცა ინაწილებდნენ
 ჭირნახულს კოლმეურნენი,
 შინ მიიტანა ნოდარმაც
 მოსავლით სავსე ურემი.
 წელს უკვე მორჩა გამოცდებს
 და ნახეთ მისი გმირობა!
 — წელს უკეთ ვიმუშავებო, —
 ასეთი დასდო პირობა.

ზუგაბ ჭუმბურიძე

ექვსი წელი ვ. ი. ლენინთან

ვ. ი. ლენინის ჰიწადი შოფრის მოგონება*

როგორ ისვენებდა ვლადიმერ ილიას-ძე

ვლადიმერ ილიას-ძე ლენინი, როგორც ცნობილია, უმაგალითო შრომისმოყვარე ადამიანი იყო. მთელი თავისი ცხოვრება მან დაუღალავ შრომაში გაატარა.

მაგრამ ვლადიმერ ილიას-ძემ დასვენებაც იცოდა. მუშაობის დროს მას თითქმის ვერასოდეს ვერ ვხედავდი, სამაგიეროდ მისი დასვენება ჩემ თვალწინ მიმდინარეობდა. საუკეთესო დასვენებად ვლადიმერ ილიას-ძეს კვირადღით ქალაქგარეთ გასვლა მიაჩნდა...

ერთ კვირადღეს ვლადიმერ ილიას-ძე, ჩვეულებისამებრ, ქალაქგარეთ წავიყვანე. გავჩერდით სოფელ ბოგდანისაში. ვლადიმერ ილიას-ძეს უყვარდა უცნობ ადგილებში გაჩერება, ადგილობრივ გლეხებთან გასაუბრება.

ასე იყო ბოგდანისაშიც. ვლადიმერ ილიას-ძე გადმოვიდა მანქანიდან და გამართა ქოხებისაკენ. გზად მოდიოდა გლეხების ჯგუფი. მათში შემთხვევით აღმოჩნდა მოხუცი გლეხი, რომელსაც ნახული ჰყავდა ლენინი. მან იცნო ლენინი და იმწამსვე უთხრა ეს თავის თანამგზავრებს. ლენინს გარს შემოეხვივნენ გლეხები, გაიმართა ბასი.

მალე ლენინის ირგვლივ თავი მოიყარა დიდძალმა ხალხმა. ყველას უნდოდა ლენინის დანახვა, მისი სიტყვის გაგონება და შეკითხვის მიცემა. ლენინი ყურადღებით უსმენდა ყოველ მათგანს და სიამოვნებით აძლევდა პასუხს.

უცბად ხალხს გამოეყო ერთი მოხუცი გლეხი და თანასოფლელებს მიმართა:

— აი ჩვენ წინ არის ყველაზე მთავარი ბოლშევიკი—ლენინი. მოდიტ, ვუამბოთ მას ჩვენი გაჭირვება. ვინღა გავვიწევს დახმარებას, თუ იგი არა!...

ყველა ალაპარაკდა ერთბაშად. ყველა ცდილობდა უფრო ხმამაღლა ეთქვა თავისი სათქმელი, რომელიც, როგორც ჩანდა, სერიოზული რამ იყო და ყველას აწუხებდა. ვლადიმერ ილიას-ძემ გააჩერა ისინი და უთხრა:

— ასე არ ივარგებს, ამხანაგებო! მე ვერაფერს ვერ გავიგებ, თუ ყველამ ერთად ილაპარაკეთ. აირჩიეთ ერთი ვინმე, რომელიც დალაგებით იტყვის ყველაფერს. თქვენ კი უსმინეთ, და თუ ის რამეს გამოტოვებს, ან არ იტყვის ისე, როგორც საჭიროა, — გაუსწორეთ.

*დასაწყისი-იხ. „პიონერი“ № 6

აირჩიეს თეთრწვერა მოხუცი.

...ვლადიმერ ილიას-ძე დაძაბული ყურადღებით უსმენდა ამ მოხუცს. მოუსმინა ბოლომდე და სთხოვა გლეხებს დაეწერათ ყოველივე, ყველა ფაქტი აღენიშნათ, ყველა გვარი დაესახელებინათ.

— აქ მტრები მოქმედებენ, რომლებიც გლეხების უკმაყოფილების გამოწვევას ცდილობენ. გამოვარკვიოთ და მოვცხოთ, ვისაც ეკუთვნის, — სთქვა ლენინმა.

ვლადიმერ ილიას-ძე ხშირად იტყოდა ხოლმე — „მოვცხოთ“-ო.

მერმე გზა განვაგრძეთ უფრო შორს, ხოლო სამი საათის შემდეგ, უკან გამოვლისას, ისევ ბოგდანისაში ვაჩერდით. წერილი უკვე მზად იყო. ლენინმა შეინახა იგი ჯიბეში, დაემშვიდობა გლეხებს, და ქალაქისაკენ წამოვედით.

ვლადიმერ ილიას-ძემ გლეხების ამ წერილს თავისი შენიშვნები დაურთო და სრულიად რუსეთის საგანგებო კომისიას გაუგზავნა.

ლენინის ეჭვი გამართლდა: სოფელში საბჭოთა ხელისუფლების მტრები — კულაკები და ბოროტგამზარახველნი მოქმედებდნენ. კულაკების ბუდე აღმოჩენილ და განადგურებულ იქნა.

გაზაფხულზე ვლადიმერ ილიას-ძე თავის დასვენებას ნადირობაში ატარებდა. ვნადირობდით ტყის ქათამსა და როჭოზე. ზაფხულში მეტწილად მდინარეში ვბანაობდით, დავხეტილობდით ტყეში, დავდიოდით სოკოზე. შემოდგომის დადგომისას კვლავ ვნადირობდით როჭოსა და კურდღელზე. ზამთრის ყველა კვირადღეს ლენინი ავტომარხილით ან თხილამურით სიარულში ატარებდა.

ვლადიმერ ილიას-ძე შესანიშნავი მონადირე იყო და ნადირობის ყოველ წვირლმანში საუცხოოდ ერკვეოდა. მან იცოდა, თუ როგორ უნდა მიუღვე ამა თუ იმ ნადირს ან ფრინველს, როგორ მიუახლოვდე მას, რა მომენტში ვსროლო და როდის მიუშვა ძაღლი. მას შეეძლო მზის საშუალებით გაეგნო მიმართულება, არ საჭიროებდა კომპასს. უცნობ ტყიან ადგილებში ლენინი გზას იგნებდა ხეების მიხედვით, როგორც ნამდვილი მონადირე...

ერთხელ ნადირობისას ასეთი შემთხვევა მოხდა. ვლადიმერ ილიას-ძე ფრთხილად მიდიოდა ულრან ტყეში, თოფი მომარჯვებული ჰქონდა. უეცრად მის წინ წყნარად, მშვიდად გამოვიდა მელა. ეს იყო მეტად ლამაზი ნადირი, ფუნთუშა, ოქროსფრად აბრწყინებული ბეწვით. ვლადიმერ ილიას-ძე, გაცეცხული მელას სილამაზით, შედგა. არ ეს-

როლა, თუმცა მელამ იქვე ახლოს გაუარა ნელი ნაბიჯით. მე შორიდან ვუყურებდი ყოველივე ამას...

* * *

როგორც ვთქვით, ვლადიმერ ილიას-ძეს უყვარდა სხვადასხვა ხალხთან გამოლაპარაკება.

— გეთაყვა, გვითხარით, სად არის აქ ახლოს მდინარე?

— ბიჭუნებო, სად გიპოვიათ ამდენი სოკო? გვასწავლეთ ჩვენც!

ასე დაუწყებდა ხოლმე გამოლაპარაკებას ვლადიმერ ილიას-ძე სოფლელებს.

ხშირად ასედაც ხდებოდა: შევიდოდა ჩვენი მანქანა რომელიმე სოფელში და ბავშვები ჯგუფად ავკვლევებოდნენ. ვლადიმერ ილიას-ძე მეტყოდა:

— მოდი, გავაჩეროთ, ჩავისვათ ყმაწვილები.

ვლადიმერ ილიას-ძე გაუღებდა კარს და ეხმარებოდა ბავშვებს, რომ მანქანაში ჩამსხლარიყვნენ. გზაში იგი ეხუმრებოდა მათ, იცინოდა, ეკითხებოდა ათას რამეზე.

— ყოჩაღად იყავით! — ეუბნებოდა მათ ლენინი, — ყოჩაღად!

ცოტა ხნის შემდეგ გამაჩერებებდა მანქანას და ეუბნებოდა ბავშვებს:

— ახლა კი გეყოფათ, თორემ გზა დაგებნევათ.

— არა, ძია, არა! ჩვენ სოკოზე ხუთ კილომეტრზეც დავდივართ!

ერთხელ ნადირობისას სადგურ ფირსანოვკასთან შეგვხვდა მოხუცი, რომელიც სოკოზე წამოსულიყო.

ვლადიმერ ილიას-ძე გამოელაპარაკა მას და მიუჯდა გვერდით ბალახზე. დიდხანს და გულთბილად ისაუბრეს ლენინმა და უცნობმა მოხუცმა. მოხუცი მოხიბლული იყო მოსაუბრით.

— ამბობენ, ლენინი მართავს ჩვენს ქვეყანასო. აი, ის ლენინი ალბათ, შენისთანაა, — სთქვა მან.

ლენინი ავადმყოფობის დროსაც კი არ იწლიდა სეირნობას, ნავით ცურაობას. თუ შესვდებოდა კარგ პარტნიორს, ვლადიმერ ილიას-ძე გატაცებით თამაშობდა ჭადრაკს. იგი შესანიშნავი მოჭადრაკე იყო, მაგრამ უკანასკნელ წლებში მეტ უპირატესობას ფიზიკურ გართობას ანიჭებდა, განსაკუთრებით ნადირობას. მისი აზრით, გონებრივი მუშაობისაგან დასასვენებლად ყველაზე უკეთესია ფიზიკური გართობა სუფთა ჰაერზე. ავადმყოფობის დროს იგი ხანდახან მეტყობდა ხოლმე:

— არაფერია, ამხანაგო ვილ, მალე მოვჯობინდები, ავდგები ფეხზე და კვლავ ძველებურს გავიხსენებთ! რა კარგია ახლა რო-ქონზე ნადირობა! არა?

მაგრამ ვლადიმერ ილიას-ძეს აღარ დასცალდა ნადირობა.

თავდასხმა ლენინზე

1918 წელი იდგა. მეტად მღელვარე დღეები იყო. საბჭოთა რუსეთში მეტად დაძაბული ცხოვრება მიმდინარეობდა. ეს იყო მსოფლიოში უდიდესი რევოლუციის პირველი წელი.

ჩვენს ქვეყანაში საშინელი შიმშილი მიქინვარებდა. ის-ის იყო დასრულდა თუ არა იმპერიალისტური ომი, სამოქალაქო ომი დაიწყო. მუშები და გლეხები, დაღლილნი და დამშუფლნი, იბრძოდნენ ფრონტებზე, მკერდით იცავდნენ დიდი ოქტომბრის სოციალისტური რევოლუციის მონაპოვარს კონტრრევოლუციური არმიებისა და ინტერვენტებისაგან. თეთრგვარდიელები ქურდულად ისროდნენ ბომბს, მათმა მზაკვრულმა ტყვიამ გამოსტაცა რევოლუციის ვოლოდარსკი და ურიცკი.

იმ დღეებში ვლადიმერ ილიას-ძე თითქმის ყოველდღე დადიოდა ხალხმრავალ მიტინგებზე. ეს მიტინგები იმართებოდა ქარხნებში, ფაბრიკებში, მოედნებზე, სამხედრო ნაწილებში. ლენინს დღის განმავლობაში ხშირად ორ-სამ მიტინგზე უხდებოდა გამოსვლა.

მიტინგები ღია იყო ამ სიტყვის სრული მნიშვნელობით: იმ საწარმოს ჭიშკარი, სადაც მიტინგი მიმდინარეობდა, ფართოდ იყო ხოლმე გაღებული ყველასათვის. უფრო მეტი: ჭიშკარზე გაკრული იყო უზარმაზარი პლაკატები, რომლებიც ყველას მოუწოდებდნენ მიტინგზე დასასწრებლად და იუწყებოდნენ — სიტყვას ლენინი წარმოსთქვამსო.

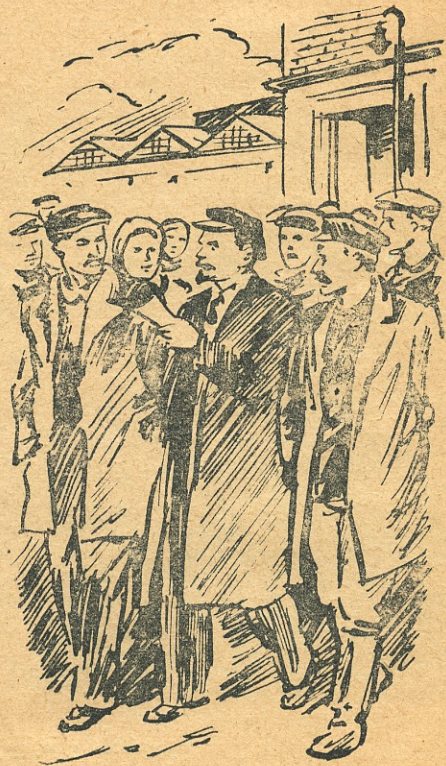
ვლადიმერ ილიას-ძის სიცოცხლე ყოველ-

დღე დიდ საფრთხეში იყო. ამ საფრთხეს ის აორკეცებდა, რომ ვლადიმერ ილიას-ძე კატეგორიულად უარს ამბობდა ყოველგვარ მცველის აყვანაზე. თვითონ არასოდეს რაღას არ ატარებდა (თუ მხედველობაში არ მივიღებთ მომცრო ბრაუნინგს, რომელიც ერთხელაც არ გაუსროლია) და მთხოვდა იარაღი არც მე მეტარებია. ერთხელ, როდესაც ქამარზე ბუდით ჩამოკიდებული ნაგანი დამინახა, ტკბილად, მაგრამ საკმაოდ გადაჭრით მითხრა:

— რად გინდათ ეს იარაღი, ამხანაგო ვილ? გეთაყვა, მოიშორეთ იგი თავიდან!

მაგრამ რევოლვერს მე მაინც ვატარებდი, თუმცა ყოველმხრივ ვცდილობდი ვლადიმერ ილიას-ძეს არ დაენახა. ნაგანი უბუდლოთ ხალათის ქვეშ მქონდა ქამარში გაყრილი.

იმ საბედისწერო დღეს — 1918 წლის 30 აგვისტოს — მე რამდენჯერმე წაიყვანე ვლადიმერ ილიას-ძე მიტინგზე. ვიყავით ხლებნაია ბირჟაზე, სადაც შესდგა მიტინგი. უამრავი ხალხი მოაწყდა. ვლადიმერ ილიას-ძემ ჩვეულებისამებრ ვრცელი და მხურვალე სიტყვა წარმოსთქვა. აზრდაც არ მოგვსვლია, რომ მტრები უკვე აქ, ხლებნაია ბირჟაზე, ლენინს კვალდაკვალ დასდევდნენ და თავდასხმას უმზადებდნენ. ეს გამოირკვა

მხოლოდ რამდენიმე დღის შემდეგ, გამოძიებაზე.

ექვს საათზე, საღამოს, ხლებნაია ბირჟიდან ჩვენ წავედით ყოფილ მიხელსონის ქარხანაში, სერპუხოვოს ქუჩაზე. ამ ქარხანაში წინათაც ვყოფილვართ რამდენჯერმე.

როდესაც ეზოში შევედით, მიტინგი მიხელსონის ქარხანაში ჯერ არ იყო დაწყებული. ლენინს ელოდებოდნენ. თავი მოეყარა რამდენიმე ათას ქალსა და კაცს.

ვლადიმერ ილიას-ძე ჩავიდა მანქანიდან და ჩქარი ნაბიჯით მიაშურა ქარხანას. მე შემოვებრუნე მანქანა და იქვე, ეზოდან გასასვლელში დავაყენე.

რამდენიმე წუთის შემდეგ მომიახლოვდა მოკლე ჟაკეტისანი ქალი, ხელში პორტფელი ეჭირა. იგი მანქანასთან გაჩერდა. ჯერ კიდევ ახალგაზრდა, გამხდარი, მუქი ალგუნებული თვალებით, იგი არასავსებით ნორმალური ადამიანის შთაბეჭდილებას სტოვებდა. სახე ფერმკრთალი ჰქონდა, ხმა კი, როდესაც დამელაპარაკა, ოდნავ უკანკალებდა:

— რა, ამხანაგი ლენინი მოვიდა, არა? — იკითხა მან.

— არ ვიცი, ვინ მოვიდა, — ვუბასუხე მე.

მან ნერვიულად გაიცინა და სთქვა:

— როგორ? თქვენ შოფერი ხართ და არ იცით, ვინ დაგყავთ?

— მე რა ვიცი? რომელიღაც ორატორია. განა ცოტანი დადიან, ყველას ხომ ვერ ვიცნობ! — ვუბასუხე მშვიდად.

მე ყოველთვის მტკიცედ ვიტყვი ერთ წესს: არასოდეს არავისათვის არაფერი მეთქვა, თუ ვინ მოვიდა, საიდან მოვიდა და ან სად წავალთ შემდეგ.

მან ტუჩები დაღმიჭა და გამცილდა. მე დავინახე, თუ როგორ შევიდა იგი ქარხნის შენობაში. გავიფიქრე: „რას ჩამაცივდა ეს ქალი? მერედა, როგორი უჩინანი, კერპი!“ მაგრამ, რადგან იმხანად ყოველთვის ბლომად იყვნენ ისეთი ცნობისმოყვარენი, რომელთაც სურდათ გაეგოთ, თუ ვინ მოვიდა, ისე ბლომად, რომ ზოგჯერ მანქანის გარშემო აუარებელი ხალხი მოიყრიდა ხოლმე თავს, ამიტომ მაინცდამაინც განსაკუთრებული ყურადღება არ მიმიქცევია ამ ქალის ქცევისა და სიტყვებისათვის.

დაახლოებით ერთი საათის შემდეგ ქარხნიდან გამოვიდა პირველი ჯგუფი დიდძალი ხალხისა — უმთავრესად მუშები — და თითქმის მთელი ეზო აივსო. მივხვდი, რომ მიტინგი დამთავრდა და საჩქაროდ მოვმართე მანქანა. ვლადიმერ ილიას-ძე ჯერ არ ჩანდა.

რამდენიმე წუთის შემდეგ ქარხნიდან

თავდასხმა ვ. ი. ლენინზე 1918 წლის 30 აგვისტოს.

მხატვარი მ. სოკოლოვი

დიდძალი ხალხის ახალი ჯგუფი გამოვიდა. წინ ვლადიმერ ილიას-ძე მოდიოდა. მე ხელი მოვკიდე საჭეს და გავემზადე, რა წამშიც საჭირო იქნებოდა, მანქანის წასაყვანად.

ვლადიმერ ილიას-ძე მოდიოდა მანქანისაკენ და გაცხროვებული ელაპარაკებოდა მუშებს. ისინი ეკითხებოდნენ მას ათას რამეზე, ლენინი გულთბილად, დაწვრილებით უბასუხებდა ყველაფერზე და თავის მხრივ აძლევდა რაღაც შეკითხვებს. ძალიან ნელა უახლოვდებოდა იგი ავტომობილს. ორ-სამ ნაბიჯზე ავტომობილიდან იგი შედგა და აპირებდა შემოსვლას. ავტომობილის კარი ვიღაცამ გაუღო.

ვლადიმერ ილიას-ძე ამ დროს ორ ქალს ელაპარაკებოდა. ეს საუბარი რამდენიმე წუთს გაგრძელდა. ვლადიმერ ილიას-ძის ორივე გვერდით კიდევ ორი ქალი იდგა. როდესაც ვლადიმერ ილიას-ძემ დააპირა უკანასკნელი ნაბიჯის გადადგმა მანქანის საფეხურისაკენ, უეცრად გაისმა გასროლა.

მე ამ დროს ვლადიმერ ილიას-ძეს ვუყურებდი. მისივე გავიხედე, საიდანაც სროლა მომესმა, და დავინახე ის ქალი, რომელიც ამ ერთი საათის წინათ მეკითხებოდა ლენინის შესახებ. იგი იდგა მანქანის მარცხენა მხრი-

დან, წინა ფრთასთან, და უმიზნებდა ვლადიმერ ილიას-ძეს გულში.

კიდევ გავარდა რევოლვერი. მე სწრაფად ჩავაქრე მოტორი, ვიძვრე ქამრიდან ნაგანი და გადავხტი იმ ქალისაკენ. მას ხელთ გაჭიმული ეჭირა და ემზადებოდა შემდეგი გასროლისათვის. მე დავუმიზნე მას თავში. მან თვალი მოჰკრა ამას, ხელი აუთრთოლდა და იმ წამსვე გაისმა მესამე გასროლა. მესამე ტყვია, როგორც შემდეგში გამოირკვა, მოხვდა ლენინთან მდგომ ერთ-ერთ ქალს მხარში.

კიდევ ერთი მომენტი და მეც გავისროდი, მაგრამ იმ არამზადამ დააგდო ჩემს ფეხებთან თავისი ბრაუნინგი, მიტრიალდა და შევარდა ხალხში გასასვლელის მიმართულეებით. ირგვლივ ბლომად იყო ხალხი და ვერ გავხედე სროლა: შეიძლებოდა ვინმე მუშათაგანი მომეკლა.

მე გავქანდი მისკენ და რამდენიმე ნაბიჯი გავიბრუნე, მაგრამ ამ დროს გამიელვა აზრმა: „ვლადიმერ ილიას-ძე მარტოა... რა მოუვიდა მას?!“—და შეეჩერდი.

(გაგრძელება იქნება)

თარგმანი შ. გვინდიქისა

ზღვა

ვანარებს ზღვის შემოხედვა,
ლურჯი თვალების ციმციმი.

ტალღები ტალღებს მოსდევენ
მწყობრად და წყნარი სიცილით.

მოდინ, მოჩურჩულებენ,
გესურს მივაგებოთ გულები.
სად ჩნდება, სად იბადება
ტალღა ამდენი, უღევი!

ვებატიყებით ნაპირზე,
მოსულებს ლამის ვეხებით,
ვცელქობთ და ცელქმა ტალღებმაც
სულ დაგვისველეს ფეხები.

ბარემ შევცურდეთ ამ წყალში,
რა საბანაო დარია!

ზღვა სუნთქავს, სივრცე ვეება,
ცელქობს და მაინც წყნარია.

მაგრამ გვინახავს ჩვენ მისი
მრისხანება და დუდილი,
გრიგალის ფრთებით დაძრული
ზვირთების მძაფრი ქუხილი.

დღეს არ წვიმს, აღარც ქარია,
რა საბანაო დარია!

ზღვა სუნთქავს, სივრცე ვეება,
ცელქობს და მაინც წყნარია.

ბორის პოთანალი

გიორგი ჭალადიდელი

ძველად ჩვენი ქვეყნის ყოველ კუთხეში როდი იყო სკოლა. ბავშვს სასწავლებლად შორს გზავნიდნენ მშობლიური სოფლიდან, რაც ყმაწვილში ნაღველს იწვევდა. ეს განწყობილება შეუდარებელი გულწრფელობით არის გადმოცემული ლექსში „მოგონება“, რომელიც ყველა თქვეზგანს უსწავლია და უმღერია.

„მანსოვს, პირველად სასწავლებელში
წასაყვანადა რომ მომამზადეს,
ძამინ ანბანი მომცეს ჰე ხელში
და შორსა გზასა ჰე გამამგზავრეს.
ვხედავდი შინდვრებს, რომ ვმორღებოდი,
ხაცხობ ბაღებსაც ვეთხოვებოდი,
დაღონებული მწარედ ვსტიროდი,
მაგრამ არავის ვებრალებოდი“.

ეს ლექსი გიორგი ჭალადიდელს ეკუთვნის. გიორგი ჭალადიდელი გასული საუკუნის გამოჩენილ ქართველ ძოდვაწეთა — ილიასა და აკაკის უმცროსი თანამედროვეა. იმ დროს დაბეჩავებული სამშობლო ქვეყნის ტკივილები გულს უკლავდა პატრიოტ პოეტს. სამშობლო ქვეყნის აყვავება და განარებისათვის პოეტი უდიდეს მსხვერპლსაც კი იძლეოდა. ეს გრძობა გამოხატა მან ლექსში „სიმღერა გადახვეწილისა“. პოეტი წერდა:

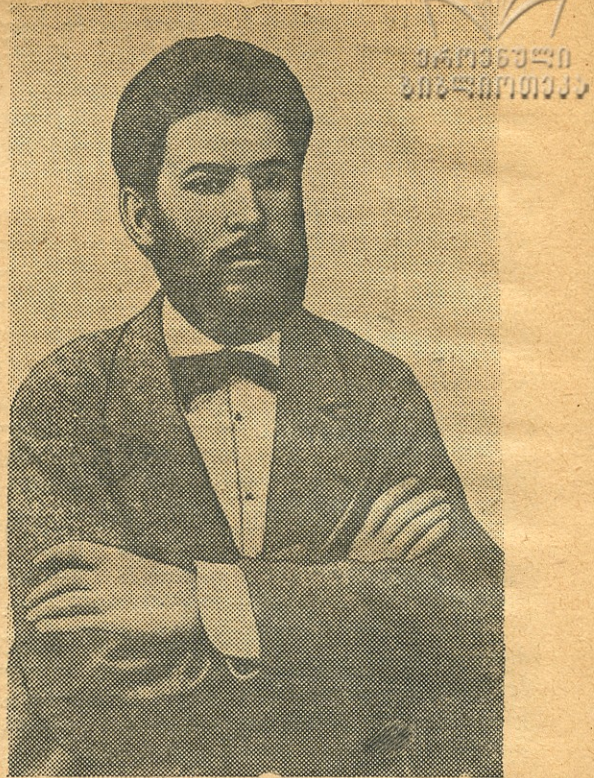
„გამაცოცხლე, მანატრე,
თუნდ საფლავში ვდნებოდე,
აყვავებულ სამშობლოს
თუ კი ძოვესწრებოდე!“

სამშობლოსათვის თავდადებას, მის უსახლერო სიყვარულს, მისი ბრწყინვალე მომავლის მოსალოდნელად მსხვერპლის გაღებისათვის მზადყოფნას გამოხატავენ პოეტის ლექსები: „სიზმარი“, „გორდის მთაზე“, „მწერლისადმი“ და სხვა.

ჭალადიდელის შემოქმედების ერთი მთავარი ნაწილი სოციალურ საკითხს აქვს დათმობილი. პოეტს გულწრფელად უყვარდა მშრომელი ხალხი, აფიქრებდა მისი მომავალი, მისი სევბედი. ეს სიყვარული გამოხატა მან ლექსში „ფაცხა“. პოეტი წერდა:

„მიყვარს ფაცხა მე მეგრული,
მთა კორტოხზე წამოდგმული,
უფიცრო და უყვარო,
წვრილის წენლით ჩახლართული“.

გ. ჭალადიდელი (გიორგი მაქსიმეს-ძე ქოჩაკიძე) დაიბადა 1847 წელს სოფელ ფერსათს (იმერეთში) დედის სოფელში. მამამისი სოფელ ჭალადიდის მკვიდრი იყო. 1859

წელს გიორგიმ სწავლა დაიწყო ქუთაისის გიმნაზიაში, რომელიც 1869 წელს დაამთავრა. სხვადასხვა დროს იგი ავადმყოფობდა, რაც ხელს უშლიდა სწავლაში. 1873 წელს გიორგიმ დაამთავრა მაშინდელი პეტერბურგის სამხედრო სასწავლებელი და მიიღო ოფიცრის ჩინი.

ჯერ კიდევ 1869 წელს დაიწყო გ. ჭალადიდელმა გაზეთ „დროებაში“ თანამშრომლობა. შემდეგ მისი ლექსები სისტემატურად იბეჭდებოდა სხვადასხვა ჟურნალ-გაზეთებში. პოეტმა თავისი სიცოცხლის უმეტესი ნაწილი რუსეთში იატარა, სამხედრო სამსახურში. უკანასკნელად იგი 30-ე საარტილერიო ბრიგადის მეორე დივიზიონს ხელმძღვანელობდა.

გ. ჭალადიდელი გარდაიცვალა 1898 წელს ქალაქ მინსკში. იგი ჩამოასვენეს და მშობლიურ სოფელ ჭალადიდში დაკრძალეს.

1940 წელს 7 ივლისს საქართველოს მწერალთა კავშირის ინიციატივით მისი ნეშტი სოფელ ჭალადიდის ქალაქ ცხაკააში გადმოასვენეს და ქალაქის ბაღში დაასაფლავეს.

წელი იენისში პოეტის დაბადებიდან ასი წელი შესრულდა.

ლავით შავათაჟა

მუჩან ლუბანიძე

როგორც კლდეზე გადახრილი
ჯონქა ირმის დაძახილი,
დაირხა და გაიშალა
ნაძენარებში ხმა საყვირის,
და რიყრაყი წამოფრინდა
ტოროლივით ფრთავაშლილი.

გამარჯვებათ, გამარჯვებათ,
მშობლიურო ჭალაკებო!
ჭალაკებში საგანგებოდ
ანაგებო ბანაკებო!..
გამარჯვება სიცოცხლეო
და სამშობლოს ცაგ ნათელო!

რას მიქვია დასვენება,
განა მართლა დავიღალეთ!
აგერ, ჩვენმა მთამსვლელებმა
მთაზე დროშა დაიტანეს
და კვლავ თვალწინ გადეშალათ,
ისევ ჩვენი კარგი მხარე...

რას მიქვია დასვენება,
ასე უქმად გაჩერება!
შენე, ძველი ციხის გუმბათს
შევარდენი თავს ევლება:
იმ ციხესთან წაიხოქეს
თურქებმა და სპარსელებმა.

წამო, ვუთხრათ ბებერ ციხეს
ახალგაზრდა სიმღერებით,
რომ სტალინის ბიჭები ვართ
და თვითონ ვართ ციხეები!
წამო, მისმაც შეგვაყრუოლოს,
ვუთხრათ ჩვენი სიმღერებიც!

ბიჭო წამო, პურის ძნები
სერ-სერ დგანან ასობითა,
გამოვუძღვეთ გზაზე ურმებს,
დავსტკბეთ ქვეყნის ნაშრომითა,
გავახაროთ გლეხიკაცი
ჩვენი ყმაწვილკაცობითა!..

შენე, დილა ცად მიფრინავს
ტოროლივით ფრთავაშლილი,
როგორც კლდეზე გადახრილი
ჯონქა ირმის დაძახილი,
გესმის, გვიხმობს მარადიულ
სიცოცხლისკენ ხმა საყვირის!

გამარჯვებათ, გამარჯვებათ,
კორდებო და ჭალაკებო!
ჭალაკებში საგანგებოდ
ანაგებო ბანაკებო!
გამარჯვება სიცოცხლეო
და სამშობლოს ცაგ ნათელო!

ყველაზე სასარგებლო რამ

ზღაპარი

ერთ დროს აღმოსავლეთის ერთ ლამაზ და მშვენიერ ქვეყანას გონიერი და ჭკვიანი მეფე განაგებდა. მას სამი შვილი ჰყავდა.

როცა მეფე დაბერდა, მოისურვა თავისი სამეფოს მძიმე საჭე ჩაეხრებინა იმ მემკვიდრეთაგანისათვის, რომელსაც შესაფერისი უნარი ჰქონდა.

ერთ დღეს მან მოიხმო თავისი შვილები და უთხრა:

— საყვარელო შვილებო, ხედავთ, მამა თქვენი მოხუცდა და აღარ შეუძლია ქვეყნის მართვა. მე უფრო ადრე ვიტყოდი უარს მეფობაზე, რომ აღსრულებული მენახა ჩემი გულის წადილი, რომელიც მრავალწელთა განმავლობაში მოსვენებას არ მძღვეს. ახლა რომელი თქვენგანიც გონივრულად გადასწყვეტს ჩემ წადილს, ის ჩაიბარებს მეფის ტახტს და უხელმძღვანელებს ქვეყანას.

— დიდხანს იცოცხლოს მამაჩვენმა, წმიდაა მისი ნება-სურვილი ჩვენთვის. რა არის ისეთი წადილი, რომლის შესრულებაც ვერ შესძლო მისმა დიდმა გონებამ!

— აი, ხომ ხედავთ ამ უზარმაზარ ბელეს, რომელიც დიდი ხანია ამიშენებია, ჩემი წადილია ეს ბელელი ამეცხო ისეთი სასარგებლო რამეთი, რითაც ჩემს ხალხს გავაბედნიერებდი.

ეგ ბელელი ჯერჯერობით ცარიელი რჩება.

და ახლა რომელ თქვენგანსაც შეუძლია ეგ ბელელი პირამდე აავსოს ქვეყნისათვის

ყველაზე სასარგებლო რამეთი, დე, ის გახდეს ღირსი მეფობისა.

მიიღეთ ჩემი ქონებიდან რამდენიც გსურთ დე ცალ-ცალკე, იარეთ ქალაქიდან ქალაქში, ქვეყნიდან ქვეყანაში, იპოვეთ ის, რაც მე მსურს — ყველაზე სასარგებლო რამ ამ ქვეყნად, და აავსეთ ბელელი იმით.

გაძლევეთ სამჯერ ორმოც დღეს ამისათვის.

შვილები მამას ხელზე ეამბორონენ და გზას გაუღვენ.

სამჯერ ორმოცი დღე მათ იმოგზაურეს ქალაქიდან ქალაქში, შემოიარეს ქვეყნები, ხანეს მრავალი ადამიანი, გაეცნენ სხვადასხვა ხალხის ადათ-წესს, დახიშულ დროზე დაბრუნდნენ შინ და წარუდგნენ მამის წინაშე.

— კეთილი იყოს თქვენი დაბრუნება, ჩემო შვილებო, ნეტავი, იპოვეთ და მოიტანეთ, რაც ყველაზე სასარგებლოა ადამიანისათვის ამ ქვეყნად?

— დიახ, ვიპოვეთ, საყვარელო მამავ! — უპასუხეს შვილებმა.

მამა წამსვე წამოდგა, გაიყოლა შვილები ბელლისაკენ. იქ შეკრებილიყვნენ სასახლის ყველა მსახურნი და მრავალი ხალხი.

მეფემ გაალო ბელლის კარი და დაუძახა უფროსი შვილს.

— რით აავსებ ამ უზარმაზარ ბელელს, საყვარელო შვილო? რა არის ამ ქვეყნად ყველაზე სასარგებლო ადამიანისათვის?

უფროსმა შვილმა ჯიბიდან ამოიღო ერთი მუტა ხორბალი და მამას გაუწოდა.

— პურით ავავსებ ამ დიდ ბელელს, ძვირფასო მამავ. პურზე უფრო საჭირო ამ ქვეყნად არა არის რა! ვის შეუძლია უპუროდ ცხოვრება? ბევრი ვიმოგზაურე, ბევრი რამ ვნახე, მაგრამ პურზე საჭირო და აუცილებელი ვერაფერი ვიპოვე.

შემდეგ მამამ მოუხმო შუათანა შვილს.

— რით აავსებ ამ უზარმაზარ ბელელს, საყვარელო შვილო? რა არის ამ ქვეყნად ყველაზე სასარგებლო ადამიანისათვის?

შუათანა შვილმა ჯიბიდან ამოიღო ერთი მუტა მიწა, გაუწოდა მამას და უთხრა:

— მიწით ავავსებ ამ უზარმაზარ ბელელს, ძვირფასო მამავ. ამ ქვეყნად მიწაზე უფრო სასარგებლო არა არის რა! პურს ხომ მიწა გვაძლევს. უმიწოდ ვის შეუძლია ცხოვრება? ბევრი ვიმოგზაურე, ბევრი რამ ვნახე, მაგრამ მიწაზე სასარგებლოს ვერაფერს შევხვდი.

ბოლოს მამამ მოუხმო უმცროსი შვილს.

— რით აავსებ ამ უზარმაზარ ბელელს,

საყვარლო შვილო? რა არის ქვეყნად ყველაზე სასარგებლო ადამიანისათვის?

ამ სიტყვებზე უმცროსი შვილი მტკიცე ნაბიჯით მივიდა ბელეთან და შიგ შევიდა, ჯიბიდან ამოიღო პატარა სანთელი, ტალ-კვესით აანთო აბედი, შემდეგ მოუკიდა სანთელს. დამსწრეთ ეგონათ, მას სურს სანთლის სინათლეზე უფრო კარგად გასინჯოს ბელელი და მისი სიდიდეო.

— აბა მითხარი, შვილო, რით აავსებ ამ ბელელს? — მოუთმენლად შეეკითხა მამა შვილს.

— სინათლით ავავსებ ამ უზარმაზარ ბელელს, ბრძეო მამავ, მხოლოდ სინათლით. ბევრი ვიხეტაალე, მრავალი ქვეყანა შემოვიარე, მაგრამ სინათლეზე აუცილებელი და საჭირო ვერაფერი ვპოვე. სინათლე აყვლაზე სასარგებლო რამ ამ ქვეყნად. უსინათლოდ მიწაზე პური არ მოვა, სინათლე თუ არ იქნა, დედამიწაზე სიცოცხლე არ იქნება. ბევრი მოგზაურობისა და მრავალი ქვეყნის შემოვლის შემდეგ დავრწმუნდი, რომ ცოდნის, მეცნიერების, სწავლა-განათლების სინათლეზე მეტი ამ ქვეყნად არაფერია აუცილებელი. მეცნიერების სინათლით შეიძლება მხოლოდ ქვეყნის მართვა.

— იცოცხლე, შვილო, — სთქვა გახარებულმა მამამ, — შენ ღირსი ხარ ტანტისა და მეფობის, რადგან სინათლით, მეცნიერებით, ცოდნით და სწავლა-განათლებით გასურს შეაიარალო შენი ქვეყანა.

— სიცოცხლე და დღეგრძელობა ჩვენს ჭაბუკ მეფეს! — შესძახეს სასახლის მსახურებმა და მთელმა ხალხმა ერთხმად.

თარგმანი სომხურიდან არტ. დავითიანისა

ავეტოკი სსსკიანი

ნიჭიერი სომეხი ლირიკოსი ავეტიკი ისაკიანი დაიბადა 1875 წელს. პირველდაწყებითი განათლება პოეტმა აღექნა დროშოვში (ახლანდელ ლენინაკანში) მიიღო, შემდეგ კი სწავლობდა გეოგრაფიის სახელობის აკადემიაში, სადაც მაშინ თავმოყრილი იყვნენ გამოჩენილი სომეხი პროგრესული მოღვაწენი.

ავ. ისაკიანი ბავშვობიდანვე დაეწაფა ლექსების წერას, 16 წლის ახალგაზრდა უკვე ცნობილი პოეტი ხდება, ამ პერიოდში დაწერილ მის ლექსებს დღესაც არ დაუქარავს ცხოველმყოფელობა.

ახალგაზრდა პოეტმა იმოგზაურა ევროპაში, უცხოეთიდან დაბრუნებული (1895 წ.) ავ. ისაკიანი აღშფოთებული იყო იმ უსამართლობით, რაც კოლონიად ქცეულ სომხეთში მეფობდა. პოეტმა შეუპოვრად იმადგინა ხმას და გაბედულად ილაშქრებდა მეფის რუსიფიკატორული პოლიტიკის წინააღმდეგ, რისთვისაც ის დააპატიმრეს და გადაასახლეს ოდესაში.

პატიმრობიდან განთავისუფლების შემდეგ ავ. ისაკიანი ბრუნდება სამშობლოში, მაგრამ ვერსად სულის სიმშვიდეს ვერ პოულობს, ამ ხანებში ისაკიანი მოგზაურობს რუსეთში, ხაქართველში.

1908 წელს იგი თბილისში ბეჭდავს თავისი შესანიშნავი ლექსების კრებულს „სიმღერები და იარები“. ამავე წელს მას აპატიმრებენ და ათავსებენ მეტეხის ციხეში, სადაც იმ ხანებში დაპატიმრებული იყო მისი თანამოქმე და მეგობარი ოვანეს თუმანიანი.

1909 წელს ისაკიანს ათავისუფლებენ პატიმრობიდან; ის სამკურნალოდ და დასასვენებლოდ მიემგზავრება თავის სამშობლო სოფელში, სადაც წერს თავის განთქმულ პოემას „აბუღაბა“

4345

მაშარის“ პოემაში პოეტმა მკაფიოდ და ნათლად გამოხატა უსაზღვრო სიძულვილი მეფის წყობილებისადმი. პოემა „აბულ-აჰა მაშარი“ თარგმნილია ცხრა ენაზე, მათ შორის ქართულადაც.

1910-1911 წლებში ავ. ისააკიანი იძულებული ხდება დატოვოს ამიერკავკასია და კვლავ საზღვარგარეთ გაიხიზნოს. იგი დიდხანს ცხოვრობს ციურისში, პარიზში, ვენეციაში, ბერლინში, ჟენევაში... ეცნობა და უკავშირდება რუსეთიდან გადახვეწილ გამოჩენილ პოლიტიკურ მოღვაწეებს.

ოქტომბრის რევოლუციას ავეტიკ ისააკიანი აღფრთოვანებით შეხვდა და 1926 წელს სამუდამოდ დაბრუნდა სამშობლოში. ამის შემდეგ კიდევ უფრო გაიფურჩქნა მისი დიდი ნიჭი და პოეტს ფართო შესაძლებლობა მიეცა, კიდევ უფრო მეტად გაეშალა თავისი შემოქმედებითი მუშაობა მშრომელთა საკეთილდღეოდ.

პარტიამ და ხელისუფლებამ მაღალი შეფასება მისცეს ავ. ისააკიანის მუშაობას, სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის ბრძანებულებით ავ. ისააკიანი დაჯილდოებულია ლენინის ორდენით.

სომხეთის საბჭოთა მწერლების უკანასკნელ ყრილობაზე ავ. ისააკიანი არჩეულ იქნა საბჭოთა სომხეთის მწერალთა კავშირის პრეზიდიუმის თავმჯდომარედ.

ავ. ისააკიანი არის სომხეთის სსრ აკადემიის ნამდვილი წევრი.

არტ. ღაზითიანი

ახეცხდება...

ძველი ღროს ამბავი

ატონს ვაჟი შეეძინა. გლენებს, ვისაც რა შეეძლო, ძღვენი მიჰქონდათ მასთან და ვაჟის შეძენას ულოცავდნენ. ერთმა გლენმა ცოტა ღვინო იშოვა, ცოლს ბატი შეაწვევინა და ბატონს ძღვენად წაუღო. შინ არაფერი ექამა და გზაში შიმშილმა ძლიერ შეაწუხა. ვერ მოითმინა, ბატს ფეხი ააცალა და შექამა. ბატონმა შემწვარი ბატი ცალფეხა რომ დაინახა, არ ეამა და გლენს შეეკითხა:

— ამ ბატს ცალი ფეხი რამ მოსტაცა?

— არაფერმა... ბატი ცალფეხა იყო.— მიუგო გლენმა.— ნუთუ არ იცით, ბატონო, რომ ცალფეხა ბატებიც არსებობენ?!

— არა... ასეთი ბატი მე არ მინახავს,— დაეკვებით სთქვა ბატონმა და თანაც ბრაზობდა, ეს გლენი მოტყუებას როგორ მიბედავსო.

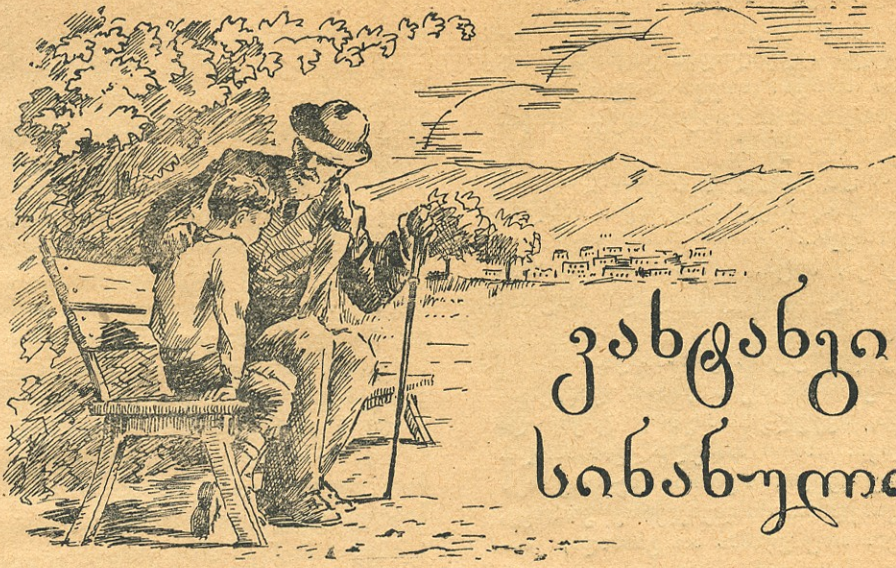
— თუ არ გჯერათ, ფანჯარაში გაიხედეთ, ბატონო, აი, მდინარის პირას ღვინან ბატები და დააკვირდით.

ბატონმა ფანჯარაში გაიხედა: მართლაც მდინარის პირას ცალ ფეხზე იდგნენ ბატები და ეძინათ. ამ ღროს ბატებთან ვიღაც გლენი მიიჭრა, ჯოხი სცემა მათ და წინ გაირეკა.

— რა ტყუილი გცოდნია. იმ ბატებს ყველას ორ-ორი ფეხი აქვს!

— ასეც ხდება, ბატონო: იმ ბატებს რომ ჯოხი სცემეს, ისეთი ჯოხის დარტყმა რომ თქვენ გაადრონ, მერწმუნეთ, ორი ფეხის ნაცვლად ოთხი გამოგებმებათ!— ღიმილით მიუგო გლენმა.

ვახტანგის სინანული

მოთხრობა

მოხუცი მთაწმინდაზე ასულიყო და თბილისის ხედის მხერით სტკებოდა. როცა ივალწინ გადაშლილ სანახაობის მხერით გული იჯერა, ერთხელ კიდევ მოავლო თვალი დიდუბიდან ნავთლულამდე საოცარი სიმკიდროვით დასახლებულ, სულ რაღაც თხუთმეტიოდე წელიწადში უცნაურად გაზრდილ ქალაქს და პირი იბრუნა ბალისაკენ.

მთავარი, კიბეებიანი ხეივანი სტალინის მონუმენტისაკენ აიღო გეზი. კარგი ხანი დასჭირდა მოხუცს, სანამ გაშლილ მოედანს მიადგებოდა, სადაც კვარცხლბეკზე სტალინის მონუმენტი დგას. მოედნის ირგვლივ ჩამწყვრივებული სკამები ცარიელი იყო. ჯერ ექვსი საათიც არ იქნებოდა, ხალხი კი შეიძრვა საათის შემდეგ ეტანება აქაურობას. მოხუცმა თვალის პირველ მოვლებსას ბავშვი დაინახა. უმაღლვე მისკენ გაემართა ნელი ნაბიჯით. ფერდობის ნაპირას, მაღალი ბუჩქის წინ გრძელი სკამი იდგა, ბუჩქის ძირას ბავშვი იჯდა, მუხლის თავებზე დაწყობილ ხელებს შუბლით ებჯინებოდა. ბავშვს უთუოდ ეძინა, რადგან მიახლოებულ მოხუცის ფეხის ხმას მისი ყურადღება არ მიუქცევია. მოხუცი ბავშვს დააკვირდა. მისი სახის ნაკვთები იდუმალმა ღიმილმა შეარხია. ფრთხილად ჩამოჯდა სკამზე. გავიდა რამდენიმე წუთი. მოხუცი ბავშვს დროდადრო ირიბად გადახედავდა და ულვაშებში გაელიმებოდა. უცებ ბავშვი, თითქოს იგრძნო უცხო კაცის სიახლოვეო, შეკრთომით წამოიწია, ნამძი-

ნარევი თვალები წამით აქეთ-იქით მიმოაცეცა. სინათლეზე უცებ ვერაფერი გაარჩია, ძაგრამ რაწამს სკამზე მჯდომი შენიშნა და მის მოლიმარ სახეს დააკვირდა, მყის ზეზე წამოიჭრა, თავი ძორცხვად დახარა და ხმადაბლა, მაგრამ მკაფიოდ წარმოსთქვა:

— მასწავლებლო!!!

— გამარჯობა, შენი! — ღმობიერად გაუღიმა მასწავლებელმა.

ვახტანგი დარცხვენილი მიიჭრა მასწავლებელთან და მიესალმა.

— დაჯექი.

ვახტანგი მორიდებით ჩამოჯდა სკამზე.

— რა ამბავია, მარტო რათა ხარ?! ხომ არავის უცემინხარ?

— არა... მასწავლებლო...

— მაშ... ხომ არ გაწყენინეს?..

ვახტანგმა წამით თვალი ჰკიდა მასწავლებელს და უმაღლვე დახარა თავი. ვახტანგის გამოხედვამ მასწავლებელს ეჭვი აღუძრა.

— მაშ... გაწყენინეს?!

— არა... მასწავლებლო. — ვახტანგმა მცირე ყოყმანის შემდეგ ნათქვამს ბორძიკით დაუმატა: — მე... ვაწყენინე...

— ყველას?! განა ისეთი რა ჩაიღინე?

— არა... მარტო გივის...

— გივის?! ყველაზე ახლობელ და საყვარელ მეგობარს? როგორ მოხდა!

მასწავლებლის შენიშვნაზე ვახტანგმა კიდევ უფრო დახარა თავი.

სდუმდა, ყოყმანობდა, ვერ გაებუნა საი-

დუმლოს გამხელა... არ იცოდა, როგორ დაეწყო...

მასწავლებელი გრძნობდა, რომ საჭირო იყო რაიმეხნის უძნიშვნელო ბიძგი, რომ ვანტანგის გული „ადგილიდან დაედრა“.

— განა რა ძობდა? სთქვი ვანტანგ! მართლაც ძე შენთვის ხომ მართო ხატვა-ხაზვის მასწავლებელი არა ვარ?!

ვანტანგი ძოჟლოდნელად გათამამდა.

— იცით... მე სწორედ თქვენთვის ძინდოდა მეკითხა რჩევა...

— თუ ავრეა, მეც... აქ ვარ! — და მასწავლებელმა ხელი წაძაქნებლად ძოჟთა-იუხა ძხარზე.

ვანტანგი კიდევ უფრო გათამამდა.

— ეს აძიავი საძი თვის წინათ დაიწყო... ერთ საღამოს, ჩვეულებისამებრ, გივი და ვანო მეწვივნენ. ძათი მოსვლა გამძინარდა. სანამ ძევიპატიუებდი, თვითონ შემოიჭრნენ ოთახში. დავსხედით. რაძდენჯერძე ვთხოვე, ძაგრამ პალტო არც ერთმა არ გაიხადა, ძალე წავალთო. საუბარმა გაგვიტაცა. გივის ხომ იცხობთ? ისეთ ახირებულ საკითხებს წამოჭრის ხოლმე, რომ არ შეიძლება კაძათი და აღიაქოთი არ გამოიწვიოს. წასვლის წინ გივიმ „საქართველოს ისტორია“ ძთხოვა, თუძც იცოდა, რომ ეს წიგნი შარშან, დეკემბერში გარდაცვლილ ბიძის ნაჩუქარი იყო, მოწიწებით ვიხახავდი და გასანათხოვრებლად არ მეძებებოდა. საერთოდ წიგნის გახახთხოვრება არ მიყვარს. გივის ჩემი უარი სიცილად არ ეყო, არ დაიჯერა, რაღაც ახირებულად ჩაძაცივდა... ვერ წარმოედგინა, თუ ახლო მეგობარს წიგნს დავუჭერდი.

ძევატყე ეწყინა, მაგრამ ცდილობდა წყენა არ გაეძქლავნებინა. მეც უხერხულად ვიგრძენი თავი. არასოდეს გივისთვის არაფერზე უარი არ მითქვამს, რაღვან გივისაც ჯერ ჩემთვის ისეთი არაფერი უთხოვნიო, რომ შესრულება გამძკირვებოდეს...

წასვლის წინ გივიმ ნაძალადევი სიცილით მითხრა: — ბიჭი არ ვიყო, თუ ის წიგნი ხელში არ ჩავიგდოო. მეც, ხუმრობით, არხეინად მივუბე. — ეცადე-მეთქი!

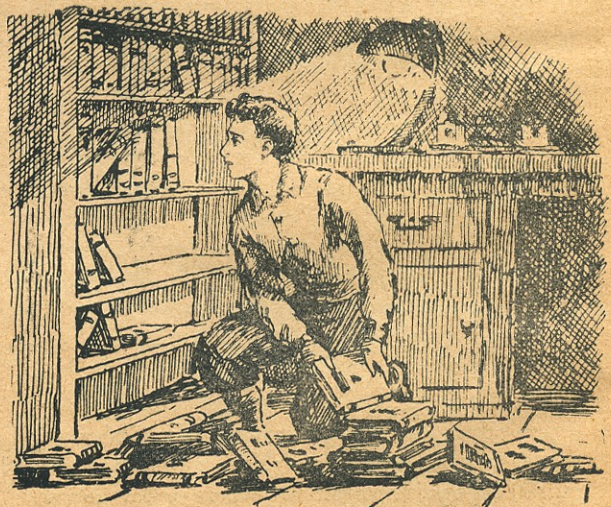
მართო რომ დავრჩი, დიდხანს ვეთათბირებოდი ჩემს თავს. ვინ იყო ჩვენს შორის მართალი — გივი თუ მე? რასაკვირველია, მეგობრულ სიყვარულს ვერაფერი შეედრება. მეგობარი თუ დაკარგე, ძნელადღა აინახლაურებ ამ დანაკარგს, წიგნი კი... თითქო ასეა, მაგრამ როცა დაუფვირდები, საქმე საქმეზე მიდგება, ადვილად ნათქვამს ადვილად ვეღარ შეასრულებ... წიგნიც ხომ მეგობარია! ამითღა ვიმხნევებდი თავს. არა, ეს რაღაც გაუგებრობა იყო... თავიდანვე ისე და-

ვიწყეთ... ჯერ ხუმრობით ვუთხარი უარი. მერე კი „პრინციპი დავიცავი“... არა, თუ მეგობარია, ისიც უნდა შესულიყო ჩემს მღვომარეობაში... რატომ უნდა სწყენდეს!

იმ წიგნზე გულმოსული, ჩემდაუნებურად, კარადას ვეცი... საღაც მეგულებოდა, ხელი მოვაფათურე, მაგრამ... „საქართველოს ისტორიას“ ერთი მოსინჯვით ვერ მივაგენი. წიგნების ერთი წყება ვადმოვალავე, შემდეგ მეორე... სათითოდ ვადვსინჯე ყველა წიგნი, მაგრამ ამაოდ. „საქართველოს ისტორია“ უკვალოდ გამქრალიყო... უმაღ... ეჭვი გივიზე... ავიღე ყველაფერი დამწვრილებით ვავიხსენე, წარმოვიდგინე. ვცდილობდი მეხსიერებაში აღმედგინა — რას ვაკეთებდი გივის და ვანოს მოსვლამდე... როგორ შემოცვივდნენ ისინი ოთახში, გამახსენდა... რომ ორივეს პალტო ეცვა... როცა გივი მიდიოდა, მისი პალტო ცალ ძხარეს თითქოს არაბუნებრივად იყო გამობერილი.

იმედი მაინც არ დამიკარგავს... წიგნის ძებნამ დამის ორ საათამდე შემიყოლია, მაძაჩემს რომ არ დავეტუქსე, ალბათ, გავათენებდი. დილით ადრე ავდექი, ისევე მივიძმოვიძიე „საქართველოს ისტორია“, მაგრამ ამაოდ. საშინლად მეწყინა. სკოლაში ამხანაგებს თვალში ეცათ ჩემი დაღონება. ჩამაცივდნენ. კითხვებით ყურები გამიჭედეს. იძულებული ვიყავი ზოგიერთისათვის ვამეძხილა ჩემი სადარდელი... ერთმა სთქვა: — დღეს დილით მე და გივიმ ერთად ვავიარეთ ბუკინისტთან, გივიმ შარშანდელი სახელმძღვანელოები ვაძყიდაო.

ელდა მეცა. ახლა კი დავრწმუნდი, რომ... გივიმ, გუშინ როგორკვი დრო იხელთა (მახსოვს, ოთახიდან ორ-სამჯერ ვავედი კიდევ)

„საქართველოს ისტორიას“ მიაგნო და...
დღეს ჯიბრზე, ჯავრის ამოსაყრელად... გა-
ჰყიდა.

გაკვეთილის დაწყების წინ გივი შემხვდა
ოჲ არა, გამეხუმრა — დღეს რა გუნებაზე
ხარ, „საქართველოს ისტორიას“ არ მათხო-
ვებო?... რა მოგივიდა... ისე უფრთხილდები
თითქო... მეათე საუკუნის ხელნაწერი იყო-
სო!..

მე მწყრალად გადავხედე. ვიფიქრე გამო-
ღმა მედავება-მეთქი, ველარ მოვითმინე და
მივხალე:—რაღა გათხოვო!... შენ უკვე მო-
ვისწრია იმ წიგნის მოპარვაც და გაყიდვაც...
გივის გაეცინა... ეგონა, ვეხუმრებოდი.

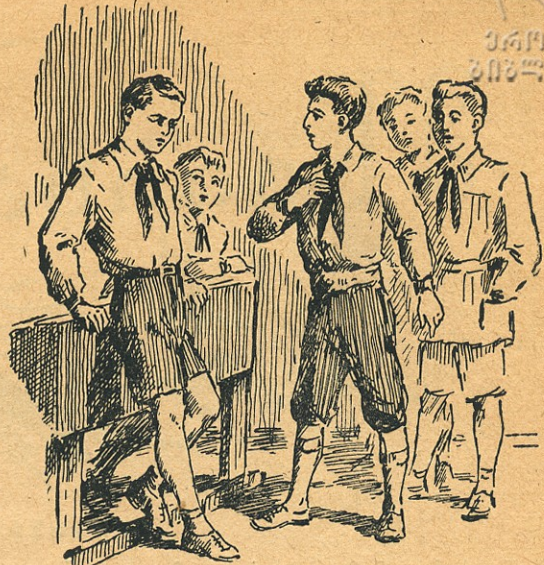
— არ გეხუმრები! — მივუგე მწყრალად.
როცა დარწმუნდა, რომ სერიოზულად
ვდებდი ბრალს, შევატყე, ფერი ეცვალა, სა-
შინლად ეწყინა...

მე ჩემსას არ ვიშლიდი და ვუთხარი:
— თუ დამიმტკიცებ, რომ შენ მართალი ხარ
და მე ვცდები, ცილსა გწამებ, აგერ, ამხანა-
გების წინაშე სიტყვას გაძღვე — პიონერ-
ხელმძღვანელს ვუამბობ ყველაფერს და
ვთხოვ, მე, როგორც ცილისმწამებელი გამ-
რიცხოს პიონერორგანიზაციიდან...

— ამინ! — დაიძახა რომელიღაც ამხანაგ-
მა ხუმრობით და მხარზე ხელი შემომკრა.
ვანო სხვებს არ დაეთანხმა — რას მიქვიან
ასეთი ფიცი და პირობაო... ის მარწმუნებ-
და, გივის შენი წიგნი არ მოუპარავსო.

გივი ფიცდებოდა, მოთმინებას ჰკარგავ-
და... ვერ დამიმტკიცა თავისი სიმართლე და
დღემდე შერჩა წიგნის ქურდის სახელი. ვა-
ტყობდი — როგორ შეეცვალა მას ხასიათი,
ამხანაგებში დაჰკარგა აღრინდელი პატივის-
ცემა. მებრალეობდა ამხანაგი. მწყინდა, რომ
ჩემი წიგნი გახდა მისი დამცირების მიზეზი.

გულში სადამოს მამაჩემმა გაზაფხულის
დადგომასთან დაკავშირებით მცირეოდენი
ცვლილება მოახდინა ჩვენს დიდ ოთახში. აი-
ლო ღუმელი. მავიდა ფანჯარასთან დავდ-
გით... როდესაც წიგნების თაროც დავ-
ძარიტ, კედელსა და თაროს შუა ქალა-
ღში გახვეულ ნივთს მოვკარი თვა-
ლი... ფრთხილად შევახე ხელი ქალაღში გა-
ხვეულ ნივთს, მეორე ოთახში გავიტანე, მა-
ლულად გავსენი და... მუქ, შვინდისფერ

ლიდერინის ყდაზე დაბეჭდილმა ოქროს-
ფერმა წარწერამ — „საქართველოს ისტო-
რია“, — თვალის მომჭრელად შემომანათა..
მასწავლებლო! ვერ წარმოიდგენთ, როგორ
შევწუხდი... შევწუხდი კი არა, გავთავდი...
გამახსენდა პირობა... პიონერორგანიზაციი-
დან გამომრიცხავენ, ყელსახვევს მომხსნიან...

მართალია, როცა გივის ის პირობა შეე-
თავაზე, აღელვებული ვიყავი... ახლა კი...
აღარ ვიცი, როგორ გამოვასწორო ჩემი ორ-
მაგი შეცდომა?! პიონერორგანიზაციას ვერ
მივატოვებ, ყელსახვევს ვერ მოვიხსნი... გი-
ვის რა ვუყო, როგორ დავარწმუნო ამხანა-
გები, რომ ის მართალია?!

დღეს დილით სკოლაში თავი მალლა არ
ამიწევია. კიდე კარგი, გივი სკოლაში არ
მოსულა, თორემ არ ვიცი, მის დანახვაზე
რა დამემართებოდა! მასწავლებლო, რო-
გორ... მოვიქცე?! აჲ... მარტო წამოვედი, იქ-
ნებ რამე აზრი დამეხდომს-მეთქი, მაგრამ...
ვერაფერი მომისაზრებია.

თვალებზე მომდგარი ცრემლი ვახტანგს
უშლიდა მასწავლებლის სახე ნათლად გაერ-
ჩია, მაგრამ გრძნობდა, რომ, მიუხედავად და-
ნაშაულისა, მასწავლებელი მას მაინც თანა-
უგრძნობდა.

მსვენარი

მოთხრობა

მწვანე ქოჩრიან მთის ძირას, მოღუღუნე მტკვრის სანაპიროზე პიონერთა ბანაკის დროშა აფრიალდა და საყვირებმა მიდამოს ამცნეს ახალგაზრდა მეგობრების მოსვლა. სიხარულის ჟივილ-ხივილით აიფსო მთა და ველი. ეს სიხარული განსაკუთრებით ბებერმა მუხამ იგრძნო. მის განიერ ტოტებ-ქვეშ მოიყარეს თავი ბავშვებმა. გაიმხრთა ცეკვა-თამაში, სიმღერა... ეს აცოცხლებდა ბებერ მუხას.

— ჩვენს ბანაკში წელს პირველად ვინ მოვიდა? — იკითხა პიონერხელმძღვანელმა.
 — მე! — წინ წარსდგა ქერათმიანი ტანმოთლი ცოცხონა.
 — შენი სახელი?
 — მზევინარი.
 — ცეკვა იცი?
 — არა.
 — სიმღერა?
 — არა!
 — მაშ რა იცი?
 — სწავლა.
 — ეგ ყველა პიონერმა იცის! არ გინდა ცეკვა, ან სიმღერა ისწავლო?
 — არა!
 — არა?! — მზევინარის პასუხმა ყველა გააოცა.
 — ცეკვა-თამაში, რასაკვირველია თავის დროზე ვარბია!
 — ვიცი.
 — და მაინც არ გინდა ისწავლო?
 — არ მინდა.
 — მიზეზი?
 — მიზეზი ბიძაჩემია.
 — ცეკვა აგიკრძალა?
 — არა!

— ავად არის? — ეკითხებიან ცნობის-მოყვარულნი.
 — ბიძაჩემი ომამდე მოცეკვავე იყო. ომში კი ცალი ფეხი დაჰკარგა.
 — მერე? მერე!
 ინვალიდი დაბრუნდა. ისე შემეცოდა ჩემი ბიძიკო, რომ მზად ვიყავი საკუთარი ფეხი დამეთმო საყვარელ ბიძისათვის.
 — მერე? მერე!
 — რა მერე. ფეხის მიცემა როგორ შეი-

ძლებოდა! ანდა ჩემი პატარა ფეხი ძიას აბა როგორ გამოადგებოდა! როცა ცეკვას ვუცქერ, ყოველთვის ძია იტყვის... მან ფეხი დაჰკარგა და მე კი ვიცეკვო?! .

— კეთილო მზევინარ, კარგი გულისა ყოფილხარ, მაგრამ სწორედ ვერ იტყევი.

მარტო ბიძაშენმა კი არა, ბევრმა ჩვენთვის ძვირფასმა ადამიანმა დაჰკარგა სიცოცხლეც კი. და მერე იცი რატომ? ჩვენთვის, ჩვენი ბედნიერი ცხოვრებისათვის. მზევინარ, დამიჯერე, ბიძაშენს უფრო ეამება, თუ ცეკვას ისწავლი, რადგან გართობას, რომელიც მას უყვარდა, შენ განაგრძობ. ეს იქნება ბიძისადმი პატივისცემა.

მზევინარი დაფიქრდა.

სადამოს თბილისში ბიძას წერილი მისწერა და ატყობინებდა, რაც პიონერხელმძღვანელმა უთხრა.

ლეღავდა მზევინარი ბიძის პასუხის მოლოდინში.

ერთი კვირის შემდეგ პასუხიც მიიღო. „ჩემო კეთილო მზევინარ! ბიძა, — დაუჯერე პიონერხელმძღვანელს, იგი მართალია. მტერს იმიტომ ვმუსრავდი, რომ შენ და შენი მეგობრები ბედნიერი ყოფილიყავით. მე მინდა შენ ცეკვა ისწავლო. ეს ჩემი პატივისცემაც იქნება, რადგან მე ცეკვა მიყვარდა...“

მზევინარს თვალეზი გაუბრწყინდა.

— მაშ ასე, რახან ბიძას ეამება, უნდა ვიცეკვო! — თავის გულში სთქვა მზევინარმა და ბიძის წერილი შეინახა.

მეორე დღეს, როცა ბებერი მუხის ქვეშ გასართობად შეიკრიბნენ, მზევინარი პირველი იყო, რომელმაც ცეკვის სურვილი განაცხადა.

შეგირდის მოსაზრებულობა

ცნობილი წმინდა პავლეს ტაძრის აგება ლონდონში მთავრდებოდა. ტაძარში გაკეთებული იყო მაღალი ხარაჩო, რადგან კედლებისა და გუმბათის მოპირკეთება ხწარმოვბდა. განთქმული მხატვარი იაკობი და მისი შეგირდი ხარაჩოზე იდგნენ და მუშაობდნენ შუა ნახატის დასამთავრებლად. მუშაობის დროს, სურათი რომ კარგად დაენახა, ოსტატმა რამდენიმე ნაბიჯი უკან გადადგა. სურათის ქვრეტით გართული თანდათან უკან-უკან იხევდა და ვერ შეამჩნია, რომ ხარაჩოს ნაპირს მიადგა. ერთი ნაბიჯიც და ოსტატი უკვე ქვის იატაკზე დავარდებოდა. მისი შეგირდი ხედავდა ყოველივე ამას და შიშით ღელავდა... უცებ სტაცა ფუნჯს ხელი, რომელიც იქვე საღებავში იდო, და დაუწყო თხუნა თითქმის დამთავრებულ სურათს. მხატვარს ეგონა, შეგირდმა მოსაზრება დაკარგაო, და აღელვებული ყვირილით მივარდა მას.

— რას შვრები, უფუნურო!

— მე სურათი მსხვერპლად შევწირე, რომ უბედურებისაგან მეხსნა ჩემი ოსტატი, — უპასუხა მშვიდად შეგირდმა. — არ მინდოდა მეთქვა თქვენთვის, რა საფრთხეში იყავით. საკმარისი იყო ამ საფრთხის გამრ. დამეყვირა, რომ თქვენ შიშით ნაბიჯს უკანვე გადადგამდით და უეჭველად ხარაჩოდან გადავარდებოდით.

ოსტატმა, მაღლობის ნიშნად, მაგრად ჩამოართვა ხელი ერთგულ შეგირდს.

თარგმანი ქეთევან კორაშვილისა

კოლხეთი

ნარკვევისი

ცნობები კოლხეთის შესახებ

კოლხეთი ძველი ქვეყანაა. სახელგანთქმული ძველი ბერძენი და სხვა ერთა მწერალ-ისტორიკოსნი მას აგვიწერდნენ, როგორც მდიდარ და კულტურულ ქვეყანას.

კოლხეთზე ბევრი დაწერილა. საქვეყნოდ ცნობილია ლეგენდა არგონავტებზე.

კოლხეთს უცხოეთთან დიდი ვაჭრობა ჰქონდა გაჩაღებული. მასზე გადიოდა ევრეთწოდებული დიდი სავაჭრო გზა. ეს გზა რომსა და საბერძნეთში იწყებოდა და კოლხეთზე გავლით შორს, ირან-ინდოეთისაკენ მიდიოდა. კოლხეთიდან გაჰქონდათ კანაფი, ბზა, წაბლის ხე, ხილი, გემსაშენი მასალა, სელის ქსოვილი. გაჰქონდათ ოქროც. მაშინ ოქროს ასე პოულობდნენ. ოქრონარეგ სილას ცხვრის ტყავზე რეცხავდნენ. წყალი მიდიოდა, ხოლო ოქრო ტყავზე რჩებოდა. უეჭველია, ცხვრის ტყავით ოქროს მოპოვებამ საფუძველი შეუქმნა ოქროს საწმისის ლეგენდას.

კოლხეთს, როგორც მდიდარ ქვეყანას, ბევრი მტერი ჰყავდა. სხვადასხვა დროს მას ებრძოდნენ ბერძნები, რომაელები, ბიზანტიელები, ირანელები, სკვითები, თათრები, თურქები. მოდიოდნენ შემართული ზმლით და ბრუნდებოდნენ დაღუწილი მუზარადებით. ხალხს უყვარდა თავისი სამშობლო და მედგრად იცავდა მას.

მაგრამ იყო ერთი მტერი, რომელსაც ვერ უმკლავდებოდა კოლხეთი. ეს მტერი იყო ჭაობი, რომელიც გამანადგურებელ ციებას ავრცელებდა.

ჯერ კიდევ ძველი მწერლები აღნიშნავდნენ კოლხეთის ჭაობს. 2.500 წლის წინათ ცნობილი ბერძენი მწერალი ჰიბოკრატე წერდა:

„კოლხეთი ცნობილია ჭაობით, ცხელი ქვეყანაა, წყლიანი. სახლებს აკეთებენ უბრალოს და ხისას. აქვთ ნაგები. აქაური წყალი ცუდია და მყრალი... კოლხეთში ჰქრის საშინელი ქარი „კენხრონი“, რომელსაც მოაქვს ავადმყოფობა. ჰაერი გაუღენთილია სიღამპლის სუნიით“.

ამ საშინელ ჭაობს დღემდე ვეებერთელა ადგილი ეკავა: 225.000 ჰექტარი. მეცნიერები ამბობენ, რომ წინათ ამ ჭაობის ალგას ზღვა იყო. ის ზღვა შავი ზღვის უბეს წარმოადგენდა და ძველ მწერლობაში ცნობილია სარმატის ზღვად. დროთა განმავლობაში ეს ზღვა კოლხეთის მდინარეებმა ამოაშრეს. საქმე ისაა, რომ ამ მდინარეებს, მეცნიერების გამოანგარიშებით, ყოველწლიურად 10 მილიონი 750 ათასი ტონა შლამი მოაქვთ მთებიდან. ეს შლამი ილექებოდა ზღვის პირას და თანდათანობით უკუაქცევდა ზღვას. ზღვის უკუაქცევას ახლაც შენიშნავს კაცი ფოთში. მაგალითად, ფოთში დგას მაღალი ციხე-კოშკი. ეს ციხე-კოშკი 1578 წელს გააშენეს ზღვის პირას. ახლა კი კოშკიდან ზღვამდე 2.600 მეტრია.

საინტერესოა ვიცოდეთ, თუ როგორ გაჩნდა კოლხეთის ჭაობები.

კოლხეთი წვიმების ქვეყანაა. გამოანგარიშებულია, რომ წელიწადის თითქმის ნახევარი აქ წვიმიანი. კოლხეთის დაბლობს ზღვისკენ დამრეცობა არა აქვს. ამიტომ უამრავი ნალექი მიწაზე რჩება და აჭაობებს.

ჭაობს მდინარეებიც აჩენენ. მდინარე რომ აღიდგება, ნაპირებზე გადმოდის. რიონის წყალი, მაგალითად, უზარმაზარ ტერიტორიას ფარავდა. ეს წყალი უკან — კალაპოტში ვერ ბრუნდებოდა, რჩებოდა ტყეში, მინდორ-ველში და აჭაობებდა.

ჭაობს დიდი ზიანი მოაქვს ხალხისათვის. ჭაობიანი ადგილი გამოუსადეგარია, „მკვდარი მიწაა“, საესება ბაყაყითა და გველით.

ჭაობში ჩნდება ადამიანის მტერი კოლო, რომელიც ციებას ავრცელებს.

ციება კოლხეთის უბოროტესი მტერია. აქ ყოველ ას კაცში 84 ციებისანი იყო. ხშირი იყო სიკვდილიანობა. აქ აციებდა ყველას და ყველაფერს: ადამიანს, ცხოველს, ფრინველს, მცენარესაც კი. ციებისაგან გაწამებულმა კოლხებმა ანდაზაც კი შეჰქმნეს: „ხეც განხმება, როცა გააციებსო“...

ჭაობს და ციებას ძალიან დამინებელი ჰყავდა ხალხი. მათ მამრეველ არავინ მიაჩნდათ. მაგრამ, აი, საქართველოში დამყარდა საბჭოთა ხელისუფლება, და ხალხმა, მთავრობისა და კომუნისტური პარტიის ხელმძღვანელობით, ომი გამოუცხადა ჭაობსა და ციებას.

კოლხეთის ჭაობთან ბრძოლის საქმეში განსაკუთრებული დამსახურება მიუძღვის ქართველი ხალხის სახელოვან შვილს ამხ. ლ. პ. ბერიას, რომელიც პირადად ხშირად ჩამოსულა კოლხეთში სამუშაოთა დასათვალიერებლად.

ბრძოლა ჭაობთან

აობის ამოშრობა 1932 წელს დაიწყო. მუშაობას აწარმოებდა ორგანიზაცია „კოლხიდმშენი“. ამოსაშრობი ფართობი მდებარეობს შავი ზღვის ნაპირზე. იწყება სუფსაში, მიჰყვება რკინიგზის ხაზს ლანჩხუთამდე,

შემდეგ მისი აღმოსავლეთი ხაზი გადადევს აბაშა-ცხაკაია-მუხურს ოჩამჩირემდე. ამჟამად სწორედ ამ რაიონს ეწოდება კოლხეთი.

როგორ აშრობენ ჭაობს?

ჭაობს აშრობენ არხებით, აფეთქებით, ტალახითა და წყლით. თქვენ გაგიკვირდებათ, მე კი მართალს გეუბნებით: ჭაობს ზოგჯერ ტალახითა და წყლით აშრობენ.

ჭაობი ყველგან ერთნაირად როდია გაუვალი. ალაგ-ალაგ ჭაობში შესვლა შეიძლება. იქ, სადაც შესვლა შეიძლება, თხრიან არხებს. ამ არხებში იწრიტება ჭაობის წყალი. აქვე ჩადის წვიმის წყალი. არხები ერთიმეორისაგან 200 მეტრითაა დამორებული. ყველაზე დიდ არხს „ღედაარხს“ ეძახიან, პატარა-პატარა არხებს — „შვილებს“. არხები ჩადის ზოგი ზღვაში, ზოგი რიონსა და ხობისწყალში. არხებს მუდმივი მოვლა და მეთვალყურეობა სჭირდება, რომ ნაპირი არ ჩამოუშვადეს და წყალი არ დააჩეროს.

ჭაობს ზოგან აფეთქებენ. რამდენიმე ადგილას, განსაზღვრულ მანძილზე, ჩასდებენ ამონალს და ააფეთქებენ. ჰაერში ყრუ-გრილით აღის უზარმაზარი სვეტი ტალახისა და წყლისა. შემდეგ არხებით აერთებენ აფეთქებულ ორმოებს. ამ ორმოებში იწრიტება წყალი.

საინტერესოა ჭაობის ამოშრობა ტალახით. სპეციალური მანქანით თხრიან და აფხვიერებენ მიწას. სპეციალური მანქანითვე ამ გაფხვიერებულ მიწას ტალახად აქცევენ და მიღებით მიუშვებენ ჭაობზე. მიწა რჩება, ხოლო წყალი დაბლობისაკენ მიედინება. ჭაობის ასეთი წესით ამოშრობას რეფულირება ეწოდება.

მაგრამ ყველაზე საოცარია ის, თუ როგორ აშრობს წყალი ჭაობს.

ჩვენ ვთქვით, რომ კოლხეთის მდინარეები შლამიანია. მდინარის ეს თვისება გამოიყენეს „კოლხიდმშენის“ ინჟინრებმა. მათ გათხარეს რიონის მარცხენა ნაპირას არხები, გაუკეთეს რაბები და წყალდიდობისას უშვებენ შიგ რიონის წყალს. წყალი იჭრება ჭაობში. თვიდან თვემდე, წლიდან წლამდე უამრავი ნალექი რჩება ჭაობში. ასეთი წესით აშრობენ კოლხეთის ჭაობის იმ უბანს, რომელსაც სუფსა-ნოღელა ჰქვია. ამ უბანზე ჭაობს 24.000 ჰექტარი უკავია. წყლით ჭაობის ამოშრობას კოლხეთში კალმატაციას უწოდებენ.

ახალი მიწა

ერჯერობით კოლხეთში ამოშრობილია 20.000 ჰექტარი ჭაობი. ამოშრობილ მიწაზე უკვე გაჩნდნენ ახალი სოფლები. მაგალითად, იყო კოლხეთში ყველაზე საზარელი ჭაობი — ყორათი. ახლა ყორათი ელექტრონით განათებული სოფელია. იქ არის კლუბი, რადიო, კოლმეურნეობის კანტორა, და მიმოქრიან ავტომობილები.

რიონის მარჯვენა ნაპირას, ფოთიდან 7 კილომეტრის მანძილზე, გაუვალი ჭაობი იყო. ახლა იქ გაშენებულია სოფელი პატარა ფოთი—ლაშაზი, კულტურული, ციტრუსების ბაღებით დამშვენებული. ძველად კი ფიქრობდნენ, ამ ადგილას ოჩო-კოჩი და ალი ცხოვრობენო, ჭინკა და უქმური ბუდობენო. ჩემს მოწაფეობაში მე გამივლია ამ ადგილის ახლოს ნავით და შენავეებს უთქვამთ ჩემთვის:

— შეხედე, ბიძიკო, იმ ტყეს! იქ ცხოვრობენ ოჩო-კოჩი და ალი, ჭინკა და უჟმური. ოჩო-კოჩი ბანჯგვლიანია, შუბლი დაბალი აქვს, ხელები მოკლე. მკერდზე საჩეჩელი აქვს. კაცს თუ ხელები დაავლო, იმ საჩეჩელზე მიიკრავს და მოჰკლავს. დამღამობით გამოდის თავისი ბუნაგიდან და ყვირის, ადამიანს აშინებს... ალი ტყის დედოფალია. ტიტველია, მრქელი, მწვანე თმები აქვს და კოჭამდე უცემს. ალი ადამიანის სულზე ნადირობს. თუ პასუხი გაეცი, წაგიყვანს ტყეში და მორჩა შენი საქმე. უჟმური ბავშვების მტერია. შეჰყარს ციებას და გამოსწოვს სისხლს.

მე ყველაფერი ეს მჯეროდა, რადგან ბევრი მინახავს ციებისაგან გაყვითლებული ბავშვი, მჯეროდა, რომ ჭაობში იჯდა ავი სული — უჟმური და ავრცელებდა ციებას, სწოვდა ბავშვების სისხლს. მჯეროდა ისიც, რომ სოფლის განაპირას, ჭაობის ტყეში ცხოვრობდნენ ჭინკები: მოუსვენარი, ცულლუტი, ეშმაკი და მანენ სულები.

ახლა კოლხეთში ბავშვებს არ სწამთ ჭინკებისა და მანენ სულების არსებობა. დროსთან ერთად, ჭაობის ამოშრობასთან ერთად კოლხეთში ადამიანიც იცვლება.

ფოთის ჯანმრთელობის დაცვის განყოფილების ცნობებით, ჭაობის ამოშრობის დაწყების წელთან შედარებით ციებით დაავადება ერთიორად შემცირდა. ეს პირველი და უდიდესი სიკეთეა, რომელიც თან სდევს ჭაობის ამოშრობას.

* * *

მეოთხე ხუთწლედის განმავლობაში ამოშრობილ იქნება 20.000 ჰექტარამდე.

ეს ნიშნავს რამდენიმე ათეულ სოფელს, სკოლას, სხვადასხვა დაწესებულებას. ეს ნიშნავს ახალ ბაღებს, სიმინდის ყანებს, ციტრუსებისა და ჩაის პლანტაციებს, ევკალიპტების ტყეებს. ეს ნიშნავს ახალი გზების გაყვანას, ახალი ცხოვრების უკეთ მოწყობას.

რამდენი სპეციალისტი დასჭირდება ამას? ეს სპეციალისტები თქვენ უნდა იქნეთ, ჩვენი ჟურნალის მკითხველებო!

ახალი კოლხეთის მშენებლობის დამთავრება სწორედ იმ თაობის საქმე იქნება, რომელიც ახლა იზრდება სკოლაში.

აკაკი შანიძე

(დაბადებიდან 60 წლისთავის გამო)

ქართველმა ხალხმა, უხსოვარი დროიდან მოყოლებული, შეჰქმნა არა მარტოდენ მდიდარი ისტორია, მხატვრული ლიტერატურისა თუ მეცნიერული აზროვნების ფასდაუდებელი ძეგლები, ხელოვნების იშვიათი ნიმუშები და სხვა კულტურული განძი, არამედ ამასთანავე შეიმუშავა და განამტკიცა საკუთარი ძეგლგებობა, მდიდარი ენა, რომლითაც სამართლიანად შეგვიძლია ვიამაყოთ. ქართული ენა მრავალსაუკუნოვანი ცვლილება-განვითარების შედეგია. ისტორიულ წარსულში დაუძინებელი მტრები ჩვენი ენის გადაშენება-მოსპობასა და თავიანთი ენის გაბატონებასაც ლამობდნენ, მაგრამ მშრომელმა ხალხმა შეუპოვარი ბრძოლით დაიცვა ჩვენი სამშობლო, დედენა და დაღუპვას გადაარჩინა იგი. დიდი სტალინი გვასწავლის, ენა ბრძოლის იარაღიაო, და ქართველმა ხალხმაც თავისი ენა ბრძოლის მძლავრ იარაღად გამოიყენა...

კაცობრიობის ისტორიაში მრავალი ენა გადაშენდა, მრავალიც შემდეგ და შემდეგ წარმოიშვა; თანამედროვე ცოცხალ ენათა შორის ხნოვანებით ქართულს უპირველესი ადგილთაგანი უჭირავს, და თუ გავიხსენებთ მარქსიზმის კლასიკოსების მტკიცებას, რომ ენა ასახავს საზოგადოების განვითარების საფეხურებს, მაშინ ცხადი გახდება ქართული ენის, როგორც უძველესი ენის, მნიშვნელობა ისტორიის შესასწავლად.

ქართულ ენაზე შექმნილია შესანიშნავი წერილობითი ძეგლები ძველ საუკუნეებში, ჩვენს ენას ახსოვს განვითარების ისეთი მაღალი დონე, რომელზედაც იდგა ის შოთა რუსთაველის დროს. ქართულ ენაზე დაიწერა ხალხთა ბელადის — დიდი სტალინის აღრიხველი ნაშრომები, რაც კიდევ უფრო ზრდის ქართული ენის მნიშვნელობას მსოფლიოს კულტურულ ენათა შორის.

იღეს ქართულ ენას გავრცელებისა და განვითარების ისეთი ასპარეზი აქვს, როგორც მას არასოდეს არა ჰქონია. იგი ჩვენი საბჭოთა რესპუბლიკის სახელმწიფო ენაა, მისი საშუალებით ვრცელდება ფართო მოსახლეობაში ლენინ-სტალინის დიდი იდეები. კომუნისტური საზოგადოების აშენებისათვის აუცილებელი პირობაა კულტურული განვითარების მაღალი დონე, საფუძვლიანი ცოდნით შეიარაღება, და ეს

განვითარება ჩვენში ხორციელდება დედენის საშუალებით.

ქართული ენის სახელგანთქმულმა მკვლევარმა ცნობილმა ენათმეცნიერმა, აკადემიკოსმა აკაკი შანიძემ დიდი ამაგი დასდო ქართული ენის მეცნიერულ დათმობას. მან ღრმა საფუძვლიანობით გამოიკვლია ცალკეული ენობრივი საკითხები, მეცნიერული დამაჯერებლობით გააშუქა არა ერთი და ორი გრამატიკული კატეგორია, ბევრი საკითხი გადასჭრა და ბევრიც ახლებურად გააშუქა. ცნობილია მისი გამოკვლევა პრეფიქსების გარშემო, რომელმაც ავტორს მოუპოვა უმაღლესი სამეცნიერო ხარისხი დოქტორისა და პროფესორის წოდება 1920 წელს, ჯერ კიდევ ნორჩ ქართულ უნივერსიტეტში. როგორც ქართული ზმნის, ისე სახელთა ბრუნვის დარგში მკვლევარმა ორიგინალური ნაშრომები მოგვცა და ამის შედეგად ჩამოაყალიბა პირველი მეცნიერული გრამატიკა ახალი ქართული ენისა...

მეცნიერის ყურადღების ცენტრშია ჩვენი მოზარდი ახალთაობაც, და მარტივი და გასაგები ენით დაუწერა ქართული გრამატიკა, რომელიც იხმარება ჩვენს სკოლებში და სადაც მეცნიერული მიღწევები

სასკოლო მოთხოვნებისათვის არის შეგუებული და შეხამებული. ამ სასკოლო გრამატიკით მოსწავლეები ითვისებენ ნამდვილ გრამატიკულ ცოდნას და საფუძველს უყრიან მეტყველების კულტურის გამომუშავებას.

ჩვენი მეცნიერი აკაკი შანიძე იკვლევს ქართული ენის ისტორიის საკითხებსაც. მან აღმოაჩინა, აკადემიკოს ივანე ჯავახიშვილთან ერთად, ფასდაუდებელი ძეგლები ძველი ქართული ენისა (იგულისხმება ეგრეთწოდებული ხანმეტ-პაემეტი ტექსტები), რომელთაც პირდაპირ გადატრიალება მოახდინეს ქართული კულტურის შესწავლის საქმეში. ამ აღმოჩენათა საფუძველზე მან გაარკვია ქართული სალიტერატურო ენის განვითარების ძირითადი მნიშვნელობის საკითხები.

ძველი ქართული ენის გრამატიკული აღნაგობა რომ მისაწვდომი ყოფილიყო მოზარდი თაობისათვის, აკ. შანიძემ შეადგინა სათანადო მიმოხილვა, და იგი გამოყენებულია სკოლებში სახელმძღვანელოდ.

ქართული ენის მეცნიერული შესწავლისათვის ანგარიშგასაწევია სვანურისა და მეგრულ-ჭანურის (ზანურის) მონაცემები (ყველა ამათ „ქართველური ენები“ ეწოდება). მათი ურთიერთ შედარება აუცილებელი პირობაა ჩვენი ენის ისტორიული საკითხების გამოსარკვევად, და ამ კვლევას თავის მხრივ მნიშვნელობა აქვს ქართველი ხალხის ისტორიული ფესვების შესასწავლად.

აკაკი შანიძე ჩინებული მკოდნეა ქართველური ენებისა. მან ფუძემდებელი ნაშრომები გამოაქვეყნა სვანურის შესახებ, — სვანურისა, რომელიც ძველი აღნაგობის ენაა და ახლოს დგას საერთო ქართული ენის უძველეს საფეხურებთან, — ამდენად ეს გამოკვლევები შუქის მომფენია ქართული ენის ისტორიულ წარსულისა.

ჩვენი მკვლევარის ყურადღების მიღმა არა რჩება ქართული ცოცხალი მეტყველება, ქართული კილოები. ჯერ კიდევ აღრე მან შეადგინა (პროფესორ ი. ყიფშიძისთან ერთად) ქართული დიალექტების მასალათა შეკრების პროგრამა და ამასთანავე მეცნიერულად შეისწავლა უმდიდრესი ქართული მეტყველება, დატული აღმოსავლეთ საქარველოს მთაში, კერძოდ, აღსანიშნავია მისი დვაწლი ხევსურული კილოს შესწავლის დარგში. აკ. შანიძემვე შეადგინა მთის დიდებული მგოსნის ვაჟა-ფშაველას ენის ლე-

ქსიკონი, რომელიც დართული აქვს პოეტის სხვადასხვა გამოცემას.

აკაკი შანიძემ ამაგი დასდო საგრეთვე რუსთველოლოგიასაც. იგი ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ტორიტეტული მონაწილეა „ვეფხისტყაოსნის“ აკადემიური ტექსტის დადგენისა. მანვე აღადგინა პირველი ბეჭდური „ვეფხისტყაოსანი“, რომელიც 1712 წელს გამოსცა ვახტანგ VI-ემ, დაურთო ვრცელი გამოკვლევა და მიაწოდა მკითხველს რუსთაველის საიუბილეო ზეიმთან დაკავშირებით, რომელიც 1937 წელს მოეწყო ფართო მასშტაბით ამხანაგ ლავრენტი ბერიას ინიციატივით.

აკაკი შანიძე დაუღალავია აგრეთვე, როგორც გამომცემელი და გამომხეურებელი ძველი ქართული ენის წერილობითი ძეგლებისა. მისი სანიმუშო ფილოლოგიური გამოკვლევები მტკიცე საფუძველს ჰქმნიან მეცნიერული კვლევა-ძიებისათვის და აცნობენ ფართო საზოგადოებას იმ მნიშვნელოვან ნაწარმოებთ, რომლებიც დაგვიტოვეს ძველმა მოწინავე ლიტერატორებმა.

აკაკი შანიძე ცნობილი საბჭოთა მეცნიერია: მეცნიერულ მუშაობასთან ერთად ეწევა ფართო საზოგადოებრივ მოღვაწეობას. იგი ქართული უნივერსიტეტის ერთ-ერთი დამაარსებელია და მისი საუკეთესო ტრადიციების საფუძველის ჩამყრელი. იმავე დროს, აკაკი შანიძე, აკადემიკოს გიორგი ახვლედიანთან ერთად, თბილისის საენათმეცნიერო სკოლის მამამთავარია. მან ბევრი მეცნიერი გამოუზარდა ჩვენს ქვეყანას, რომლებიც დღეს წინსწევენ მეცნიერებას და საბჭოთა კულტურის განვითარების მონაწილენი არიან.

აკაკი შანიძის, როგორც აღამიანისა და მეცნიერის, დამახასიათებელი თვისებაა დიდი დამკვირვებლობის უნარი, აუჩქარებლობა დასკვნების გამოტანისას, მიუღვამლობა, შრომისადმი ერთგულება და პასუხისმგებლობა. ყოველივე ეს შეხამებულია მკუნებარე პატრიოტიზმთან, ჩვენი საბჭოთა სამშობლოს დიდ სიყვარულთან, რაც ეგზომნიშანდობლივი უნდა იყოს ჭეშმარიტი საბჭოთა მეცნიერისა და მოქალაქისათვის. ამ თვისებებს უნერგავდა და უნერგავს ეს დიდი მეცნიერი ახალ თაობას, ამიტომაც იგი საყოველთაოდ დაფასებული და პატივცემული.

დოცენტი ზოთა ძიმიჯური

უჩინარი სამყარო

წერილი მესუთე*

უძველესი დროიდან თითქმის მეოცე საუკუნემდის მოაღწია რწმენამ, რომ შეიძლება უბრალო ლითონების — რკინის, სპილენძისა და სხვათა გარდაქმნა ძვირფას ლითონებად — ვერცხლად და ოქროდ. ეს მიმართულება ქიმიასში, რომელიც გაბატონებული იყო მთელი შუა საუკუნეების განმავლობაში, ალქიმიის სახელწოდებითაც ცნობილი.

ქიმია ერთ-ერთი უძველესი მეცნიერებაა. მისი ფესვები საუკუნეთა სიღრმეში მიდის. მის სამშობლოდ მიაჩნდათ ახლო აღმოსავლეთის ქვეყნები, კერძოდ ეგვიპტე. მეცნიერების ისტორიკოსთა ნაწილი ძველ ხელნაწერთა მიხედვით ამტკიცებს, რომ თვით ამ მეცნიერების სახელწოდება **ქიმია** წარმოიშვა ეგვიპტის ერთ-ერთი სახელწოდებისაგან — **ხემი**, რაც მას შავი ნიღაგის გამო მიაკუთვნეს.

არის ისეთი მოსაზრებაც, რომ სიტყვა **ქიმია** წარმოიშვა სიტყვისაგან **ხიუმა**, რასაც უწოდებდნენ მადნეულიდან გამოდნობილ ოქროს. იმ ადამიანებს კი, ვინც ამ სამუშაოს ასრულებდა, **ხიუმეიტის** უწოდებდნენ.

ახლო აღმოსავლეთში VI საუკუნიდან არაბების გაძლიერება დაიწყო. მათ მთელი რიგი ქვეყნები დაიპყრეს და შეჰქმნეს არაბთა ვეებერთელა სახელმწიფო, რომელშიც შევიდა სირია, მესოპოტამია, პალესტინა, სპარსეთი, მცირე აზია, ეგვიპტე, აფრიკის მთელი ჩრდილოეთ სანაპირო, ევროპაში კი — ესპანეთი და სიცილია. არაბები დაეუფლნენ მთელ იმ კულტურასა და ცოდნას, რომელიც მათ დაპყრობილ ტერიტორიაზე დახვდათ, მათ შორის ქიმიურ ცოდნასაც, და თავის მხრივ მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანეს მეცნიერების სხვადასხვა

დარგის და, კერძოდ, ქიმიის განვითარებაში. მათგან მიემატა „ქიმიას“ თავსართი „ალ“ — „ალქიმია“.

მეტად საგულისხმოა, რომ როგორც ძველი ჩინელების, ისე ბერძნების, ეგვიპტელების, არაბების და სხვათა ქიმიურ ნაშრომებში მნიშვნელოვანი ადგილი უკავია ოქროს: ერთი მხრივ, მის მიღებას მადნებიდან — გამოდნობას, გაწმენდასა და სხვა, მეორე მხრივ ხელოვნური ოქროს დამზადების ცდებს. მაგალითად, ხელოვნური ოქროს მიღების რეცეპტები აწერილი აქვს ჩინელ ქიმიკოსს კო ხუნგს. (281-361 წელი).

მთელი შუა საუკუნეების მანძილზე ქიმია ძირითადად ვითარდებოდა ხელოვნური ოქროს დამზადების ხერხების ძებნის გზით.

ალქიმიკოსები ფიქრობდნენ, საკმაოა გამოინახოს განსაკუთრებული ნივთიერება — „ფილოსოფიური ქვა“, რომ მისი საშუალებით უბრალო ლითონები ძვირფას ლითონებად გარდაქმნასო!

ბევრი ალქიმიკოსი ათეული წლების განმავლობაში ამაოდ ეძებდა ამ სასწაულოთმოქმედ „ფილოსოფიურ ქვას“ და ხშირად მამა დაუმთავრებელ ცდებს მემკვიდრეობად შეიღს გადასცემდა განსაგრძობად.

ალქიმიური შეხედულებანი დაკავშირებული იყო მრავალ ცრურწმენასთან. დარწმუნებული იყვნენ, რომ ლითონები რაღაც უცნაურად დაკავშირებული არიან სხვადასხვა პლანეტებთან, რომ დედამიწის წიაღში დაფარული მინერალები ჩაისახებიან და ვითარდებიან ცოცხალ არსებათა მსგავსად, რომ ოქრო ყველაზე სრულყოფილი ლითონია და ბუნება განუწყვეტლივ მისწრაფვის შეჰქმნას ოქრო — ეს მისი „ნაწარმი პირმო“, რომ თუ დედამიწის წიაღში არ არსებობს ოქროს წარმოქმნისათვის ხელსაყრელი პირობები, ბუნება წარმო-

*) დასაწყისი იხ. ჟურნალი „ბიონერო“ 1945 წლის № 6, 10 და 11, 1946 წლის № 6.

ჩინელი ქიმიკოსი კო-ხუნგი

შობს „უდღეურ“, ე. ი. არაკეთილშობილ ლითონებს და სხვა.

ზოგიერთი ალქიმიკოსი ნამდვილად იყო დარწმუნებული, რომ მან „ფილოსოფიური ქვა“ აღმოაჩინა და უბრალო ლითონების ოქროდ გადაქცევის საიდუმლოებას დაეუფლა. ეს მათი რწმენა ნივთიერებათა თვისებებისა და ბუნების უცოდინარობის შედეგი იყო, აგრეთვე იმისა, რომ ისინი არ იცნობდნენ ნივთიერებათა შემადგენლობის შემოწმების ხერხებს, მათ შესახებ ცარეგნული ნიშნების მიხედვით მსჯელობდნენ და ხშირად ოქროს ან ვერცხლის მსგავსი შენაღობი (თითბერი, ბრინჯაო და სხვ.) ოქრო და ვერცხლი ეგონათ.

რასაკვირველია, მათ არ შეეძლოთ ქიმიური საშუალებებით ნივთიერებათა გარდაქმნა განხორციელებინათ. მიუხედავად ამისა, ალქიმიამ დიდი სამსახური გაუწია ქიმიას: უამრავი სასარგებლო ცნობა დააგროვა, ბევრი უცნობი ქიმიური ნივთიერება იქნა აღმოჩენილი.

მეთვრამეტე საუკუნიდან ქიმიის ფეხს იკიდებს კვლევის ზუსტი მეთოდები: სასწორ-საზომი. ქიმიის თანდათანობით ზუსტი მეცნიერება ხდება.

მაგრამ ალქიმიური რწმენა საბოლოოდ არ გამქრალა. ალქიმიკოსები მეცხრამეტე საუკუნეშიც კი იყვნენ. მართალია, ახლა ისინი ძველი „სასწაულთმოქმედი“ რეცეპტებით არ გამოდიოდნენ. თავისი შეხედულებათა სისწორის დასამტკიცებლად ისინი ცდილობდნენ ქიმიის უახლოეს მიღწევებს დაყრდნობოდნენ. ცნობილია, რომ მთელი რიგი ქიმიური მოვლენები ხორციელდება სხვადასხვა ეგრეთწოდებული ფერმენტების — ენზიმების საშუალებით. მაგალითად, ყურძნის შაქარი განსაკუთრებული პაწაწკინტელა ორგანიზმების მოქმედებით, რო-

მელნიც საფუარის სოკოს სახელოდების ატარებენ, სპირტად და ნახშირორჟანგად გარდაიქმნება. და აი, მეცხრამეტე საუკუნის ალქიმიკოსები ამბობდნენ, „ფილოსოფიური ქვა“ ამგვარი ფერმენტის როლს ასრულებსო.

მეცხრამეტე საუკუნეში მთელ რიგ ქვეყნებში არსებობდა საზოგადოებები, რომლებიც უბრალო ლითონების ძვირფას ლითონებად გარდაქმნის შესაძლებლობას ქადაგებდნენ. გამოდიოდა მთელი რიგი ყურნალები, რომლებიც ამ შეხედულებათა პროპაგანდას ეწეოდნენ.

რით აიხსნება * ალქიმიკოსების მარცხი ლითონების გარდაქმნის საქმეში?

წინა წერილებში ჩვენ გავცანით, რომ ყველა ნივთიერება შესდგება უმცირესი წილაკებისაგან — ატომებისაგან და რომ ატომები წარმოადგენენ მზისმაგვარ პატარა სამყაროს, რომელშიც ატომგული ასრულებს მზის როლს, პლანეტების როლს კი ასრულებენ ელექტრონები. ჩვეულებრივი ქიმიური მოვლენების დროს ატომგული მრავლეთარ ცვლილებას არ განიცდის. ერთმანეთთან ურთიერთობენ მხოლოდ ატომთა ელექტრონები. ავიღოთ ასეთი მარტივი მაგალითი: წყალბადის ორი ატომისა და ჟანგბადის ერთი ატომის შეერთება გვაძლევს ჩვეულებრივ წყალს. წყალბადის ატომში მისი გულის გარშემო ერთადერთი ელექტრონი ბრუნავს. წყალბადის ორი ატომი თითოთითო ელექტრონს გადასცემს ჟანგბადის ატომს და ამგვარად ხორციელდება წყალბადისა და ჟანგბადის შეერთება — წყლის მიღება. ჩვენ შეგვიძლია უკანვე მივიღოთ წყალბადი და ჟანგბადი. ამისათვის საკმაოა წყალში ელდენი გავატაროთ. ამგვარად დავრწმუნდებით, რომ წყლის მიღების ქიმიური პროცესის დროს არც წყალბადისა და არც ჟანგბადის ატომს თავისი ბუნება არ შეუცვლია, გარდაქმნა არ განუცდია. მათ რომ გარდაქმნა განიცადონ, ამისათვის მათს გულზე უნდა ეიმოქმედოთ. ატომის გული (ბირთვი) კი, როგორც გავცანით, რთულია: იგი პროტონებისა და ნეიტრონებისაგან შესდგება. პროტონები დადებითად არის დამუხტული, ნეიტრონებს მუხტი არა აქვს. პროტონების დადებით მუხტი ელექტრონების უარყოფითი მუხტით წონასწორდება. ატომი გარდაქმნას განიცდის, როცა მისი გულის შემადგენლობაში ხდება ცვლილება. ბუნებაში ასეთი ცვლილება თავისთავად მიმდინარეობს ეგრეთწოდებულ რადიოაქტიური გარდაქმნების დროს. მაგა-

ლითად, ურანი, რომელსაც მენდელეევის ელემენტთა ცხრილში უკანასკნელი — ოთხმოცდამეთორმეტე ადგილი უკავია, ატომგულის შემადგენელი წილაკების — პროტონებისა და ნეიტრონების დაკარგვის გზით, 10 ადგილით უკან ინაცვლებს — ოთხმოცდამეთორმეტე ადგილზე გადადის და ტყვიად გარდაიქმნება. ამ გარდაქმნის დროს კლებულობს მისი ატომური წონაც (ატომური წონა არის ნივთიერების ატომის შეფარდებითი წონა; ურანის ატომი წყალბადის ატომთან შედარებით 238-ჯერ უფრო მძიმეა): 238-დან 206-მდე.

ბუნებრივი რადიოაქტიური პროცესების არც დაჩქარება და არც შეწყობა არ მოხერხდა. მაგრამ მეცნიერებმა მოახერხეს ელემენტების ხელოვნურად დაშლა დაყუმბარების გზით. ყუმბარებად იყენებდნენ პროტონებს, ნეიტრონებსა და ზოგიერთ სხვა წილაკებს.

რა მოხდება, როცა გასროლილი „ყუმბარა“ ატომგულში მოხვდება? მაგალითად ავიღოთ ნახშირბადი. მას ელემენტთა ცხრილში მეექვსე ადგილი უკავია, მისი ატომური წონა 12-ს უდრის. აქედან უნდა დავასკვნათ, რომ მისი გული შესდგება 6 პროტონისა და 6 ნეიტრონისაგან. ვთქვათ, „გასროლილი“ პროტონი ნახშირბადის ატომგულს მოხვდა და შიგ ჩარჩა. ატომგულის მასა ერთით გაიზარდება, ასევე ერთით გაიზარდება მისი დადებითი მუხტიც და ახალი ელემენტი დაიკავებს მეშვიდე ადგილს. ეს ადგილი ელემენტთა ცხრილში აზოტს უკავია. მართლაც, აღმოჩნდა, რომ ასეთი დაყუმბარებით მიღებული ელემენტი ხელოვნური აზოტია. მეცნიერებმა გამოარკვეეს, რომ ეს ხელოვნური აზოტი რადიოაქტიურია, ე. ი. თავისთავად იშლება და რომ მისი ნახევარდაშლის პერიოდი 10 წუთს უდრის (ე. ი., თუ გვაქვს 1 გრამი რადიოაზოტი, 10 წუთის შემდეგ დარჩება ნახევარი გრამი, კიდევ ათი წუთის შემდეგ ნახევრის ნახევარი — მეოთხედი, კიდევ ათი წუთის შემდეგ — მერვედი და ა. შ.).

ჩვენ აქ ავიღეთ ყველაზე მარტივი შემთხვევა. სინამდვილეში კი ატომგულთა დაყუმბარების დროს იმის დამინდვით, თუ რა ნივთიერების ატომგულებს აყუმბარებენ, რით აყუმბარებენ და სხვა, დაშლა სხვადასხვანაირად მიმდინარეობს, მაგრამ ყოველთვის მიიღება ახალი — ხელოვნური ელემენტი. ამგვარად მიიღეს მთელი რიგი ხელოვნური ელემენტები — რადიოაზოტი, რადიოფოსფორი, რადიონატრიუმი და სხვა, რომელთა სი-

ცოცხლის ხანგრძლიობა რამდენიმე წამით დაწყებული რამდენიმე ათეულ დღემდე აღწევს. 1935 წელს საბოლოოდ დაამტკიცეს, რომ კალიუმი რადიოაქტიურია, მაგრამ მისი ნახევარდაშლის პერიოდი არაჩვეულებრივად დიდია — 15 ბილიონ წელიწადს უდრის, ხელოვნური კალიუმი კი — სულ 16 საათს.

როგორც უკვე გვქონდა აღნიშნული, ბუნება შესდგება 92 სხვადასხვა ელემენტისაგან, რომლებიც მენდელეევი თავის ცხრილში დაალაგა. ნივთიერებათა გარდაქმნის აღმოჩენის ხერხების მეოხებით შესაძლებელი გახდა ელემენტთა ცხრილის გაფართოება, ურანის მომდევნო ელემენტების — ურანიდების ხელოვნურად მიღება. ჯერ კიდევ 1934 წელს იტალიელმა ფიზიკოსმა ენრიკო ფერმიმ მიიღო ელემენტი № 93 და მალე № 94. მეორე მსოფლიო ომის დაწყებამდე რამდენიმე წლით ადრე 1936 წელს გამოქვეყნდა ცნობები № 95 და № 96 ელემენტების მიღების შესახებ.

მეორე მსოფლიო ომის დროს, ატომური ბომბზე მუშაობასთან დაკავშირებით, დაზუსტებულ იქნა № 93 და № 94 ელემენტების სამრეწველო მასშტაბით მიღების ხერხები. ამ ელემენტებს უწოდეს ნეპტუნიუმი და პლუტონიუმი. მიიღეს აგრეთვე ელემენტები № 95 და № 96. ყველა ეს ახალი ელემენტი ახლა საკმაოდ კარგად არის შესწავლილი როგორც ფიზიკური, ისე ქიმიური თვალსაზრისით.

ხელოვნურ რადიოაქტიურ ნივთიერებათა მიღებას არა მარტო დიდი მეცნიერული, არამედ აგრეთვე დიდი პრაქტიკული მნიშვნელობაც აქვს, მაგალითად, მედიცინისათვის: ბუნებრივი რადიოაქტიური ნივთიერებანი, რომლებითაც მედიცინა სამკურნალო მიზნებისათვის სარგებლობს, ძვირია, ხელოვნური რადიოაქტიური ნივთიერებანი კი გაცილებით უფრო იაფია. დიდი მნიშვნელობა ექნება ხელოვნურ რადიოაქტიურ ნივთიერებებს ქიმიაში — ანალიზის მიზნებისათვის და სხვ. ბოლოს, ხელოვნური რადიოაქტივობის აღმოჩენის მეოხებით მოხერხდა ატომური ბომბის განხორციელება. მორიგი და უმნიშვნელოვანესი ამოცანაა ატომის ენერჯის გამოყენება მშვიდობიანი მიზნებისათვის, ხალხის საკეთილდღეოდ.

როგორც ვხედავთ, ადამიანმა შეძლო განხორციელებინა ალქიმიკოსთა ძველი ოცნება ნივთიერებათა გარდაქმნის შესახებ, მაგრამ არა შელოცვებისა და „ფილოსოფიური ქვის“ საშუალებით, არამედ შეიარაღებულმა ღრმა მეცნიერული ცოდნით და ნათელი წარმოდგენით ნივთიერების ანაგობისა და ბუნების შესახებ.

გ ა ს ა რ თ ო ბ ი

გამოცანები

(შედგენილი ალ. საჩინოელის მიერ)

1.

არის რამე პაწაწინა,
არც ფეხი აქვს და არც თავი,
თეთრ მინდორზე მიდი-მოდის,
შავად რჩება მისი კვალი.

2.

უსულოა, ვერ უნახავთ
თვალებსა და ხელებს,
მაგრამ იგი ნათესებში
მარჯვედ იჭერს მწყერებს.

აქ მოცემულია მუსიკალური ნაწარმოების სამი ტაქტი; დაშვებულია შეცდომები ნოტების მართლწერაში. იბოვეთ ისინი.

შ ი ნ ა კ ა რ ს ი

ა. შენგელა—სტალინს რომ გაუხარდებდა (ლექსი)	1	ა. დავითიანი—ავეტიკ ისააკიანი (ბიოგრაფიული ცნობები)	17
ია მაჩაბელი—გორში (წერილი)	2	ასეც ხდება (ძველი დროის ამბავი)	18
ბ. ჩაჩავა—წერილი ძია ლავრენტი ბერიას (ლექსი)	4	ლ. ავალიანი—ვახტანგის სინანული (მოთხრობა)	19
გ. ზედგინიძე—ბროლია (მოთხრობა)	5	გ. ბერძენიშვილი—მზევიანარი (მოთხრობა)	22
დ. ჭუმბურიძე—წარჩინებული (ლექსი)	8	შეგირდის მოსაზრებულობა (ამბავი, თარგმანი ქ. კორაშვილისა)	23
ე. კ. გილი—ექვსი წელი ვ. ი. ლენინთან (მოგონება, გაგრძელება)	9	რ. ქორქია—კოლხეთი (ნარკვევი)	24
ვ. ბეთანელი—ზღვა (ლექსი)	10	შ. ძიძიგური—აკაკი შანიძე (ქართული შეცნირებები)	27
გ. შამათავა—გიორგი ჭალაღიდიელი (წერილი)	14	თ. წულაძე—უჩინარი სამყარო (ატომისტიკის ისტორიიდან)	29
დ. ლებანიძე—საბანაკო (ლექსი)	15	გასართობი	32
ე. ისააკიანი—ყველაზე სასარგებლო რამ (ზღაპარი)	16	გ. კაჭახიძე—უცნაური გაფრენა	გარე-კანის მე-3 გვ.

გარეკანზე „მოგზაური პიონერები ბათუმის ნავსადგურში“—ნახატი შ. ცხადაძისა

სარედაქციო კოლეგია: ი. აბაშიძე, აკად. ნ. ბერძენიშვილი, შ. გვინჩიძე, გ. ვარდიანიშვილი, პროფ გ. თავაძეშვილი, გ. კაჭახიძე (პ/მგ. რედაქტორი), ს. კეცხოველი, პ. მეტრეველი, ნ. ნაკაშიძე.

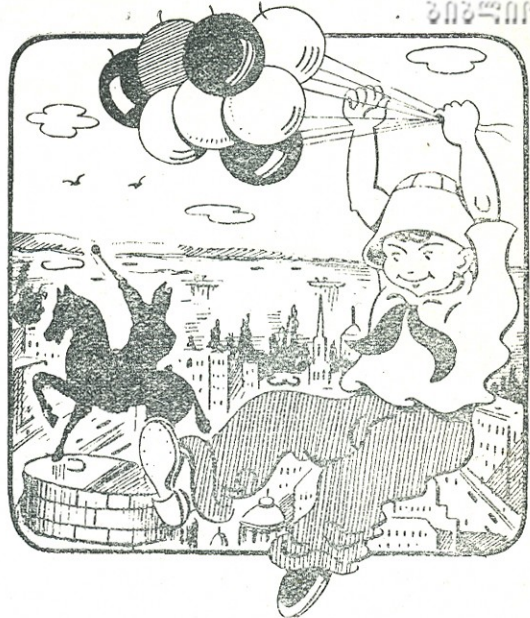
შე 10123. ტირაჟი 7000, გამომც. № 73, სტამბის შეკვეთა № 1012, ბერიას სახელობის კომბინატი „კომუნისტი“, ლენინის ქ. № 28. ჟურნალის გარეკანი დაბეჭდილია საქ. სსრ საგემოვნო სამინისტროს ლითოგრაფიაში.

უცნაური გაფრენა

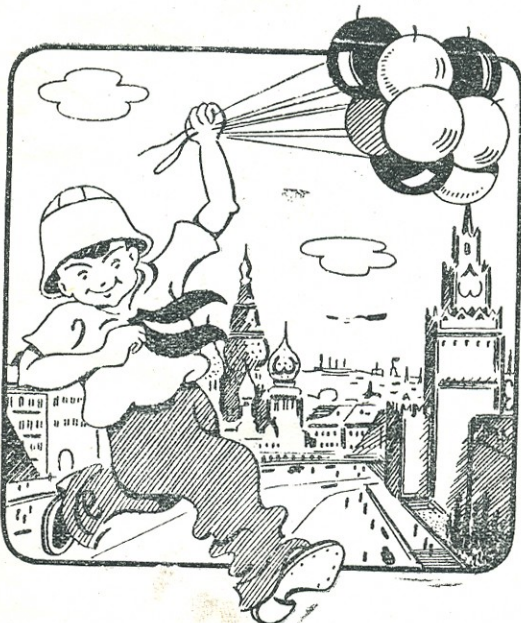

5. ნიავმა შემოუბერა,
ისევ მიფრინავს მარტო,
ვოლგას მიაღვა, ამღერდა
გმირი ქუჩები ფართო.

ბევრგან ხარაჩოს ხედავს,
რა ქალაქია, ნეტავ?!

7. ძირს ვერ ჩამოხტა, განაგრძე
გზა სამხრეთისკენ გრძელი;
დნებრზე გაბრწყინდა ქალაქი
ბოგდან ხმელნიცის ძეგლით
შევჩენკოს ლანდსაც ხედავს,
რა ქალაქია, ნეტავ?!

6. ფერად ბუშტებზე მინდობილს
არ ეკარება რული,
მიფრინავს, მალე გამოჩნდა
ჩვენი სამშობლოს გული.

გუნდად ვარსკვლავებს ხედავს,
რა ქალაქია, ნეტავ?

8. შორს გაიტაცა ნიავმა,
თავზე მოექცა ყირიმს,
შავ ზღვას მიაღვა, ამღერდა
ისევ ქალაქი გმირი,
კრეისერებსაც ხედავს,
რა ქალაქია, ნეტავ?!

ლექსი ბ. ქაჭანძისა
სურათები პირადოვისა და ქაჭანძისა

1957
საქართველოს
საბავშვო ჟურნალი

